

Οξεοβασική ισορροπία

Θεόδωρος Βασιλακόπουλος

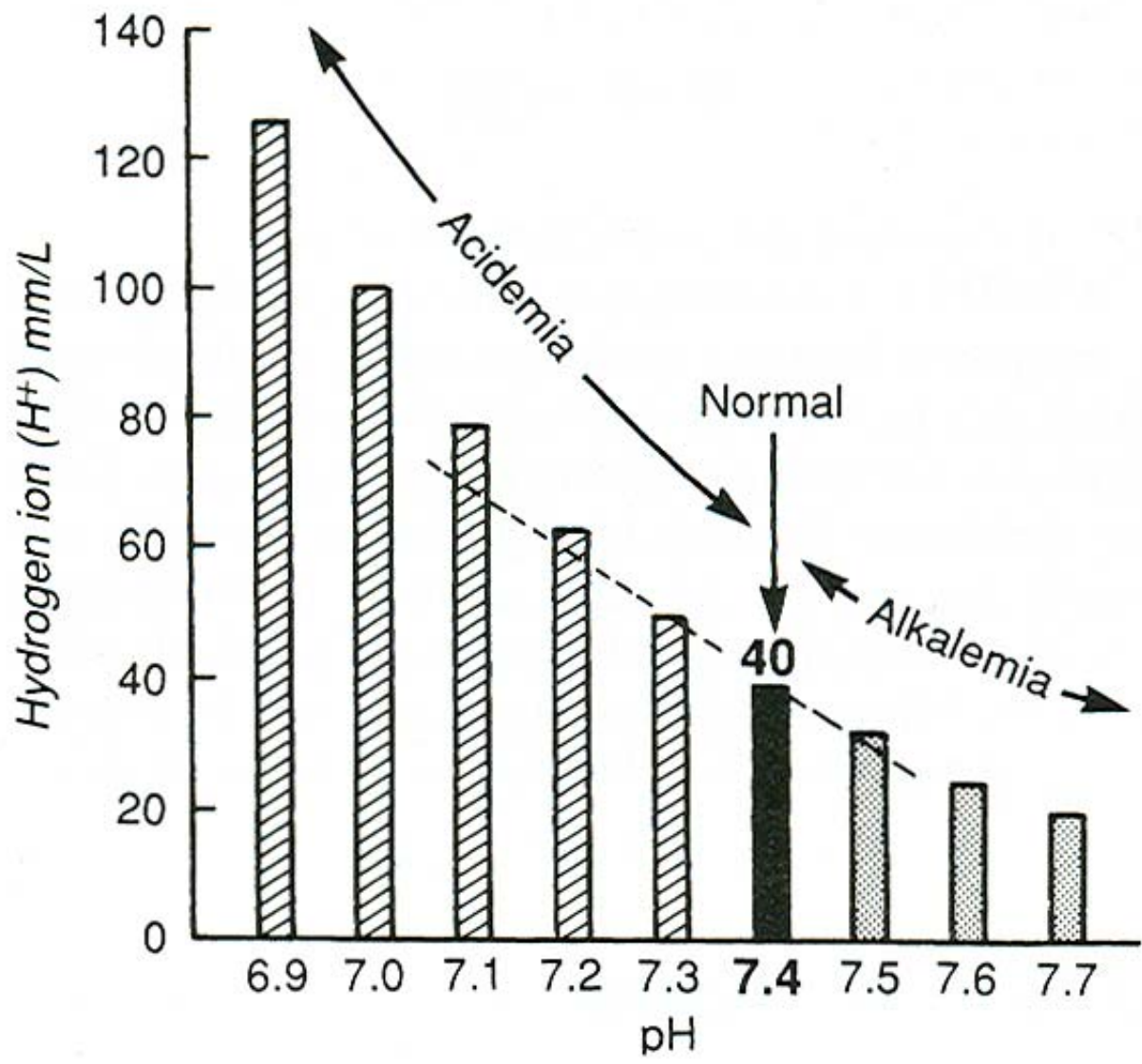
Καθηγητής Πνευμονολογίας-Εντατικής Θεραπείας

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Adjunct Professor, McGill University, Montreal, Quebec, Canada

Διευθυντής Γ' Κλινικής Εντατικής Θεραπείας,

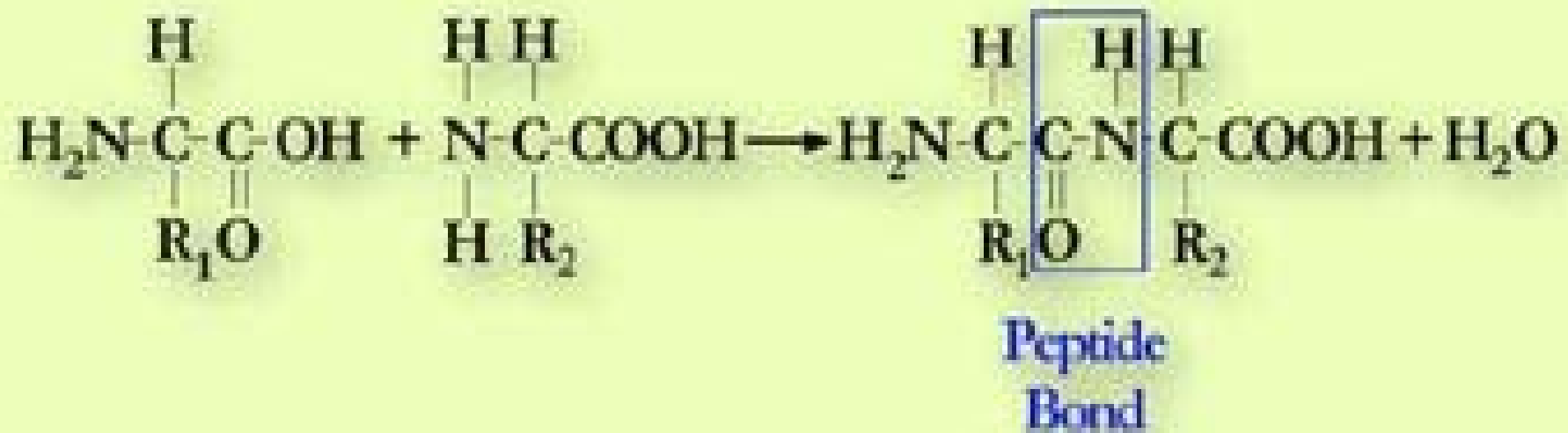
Ευγενίδειο Θεραπευτήριο

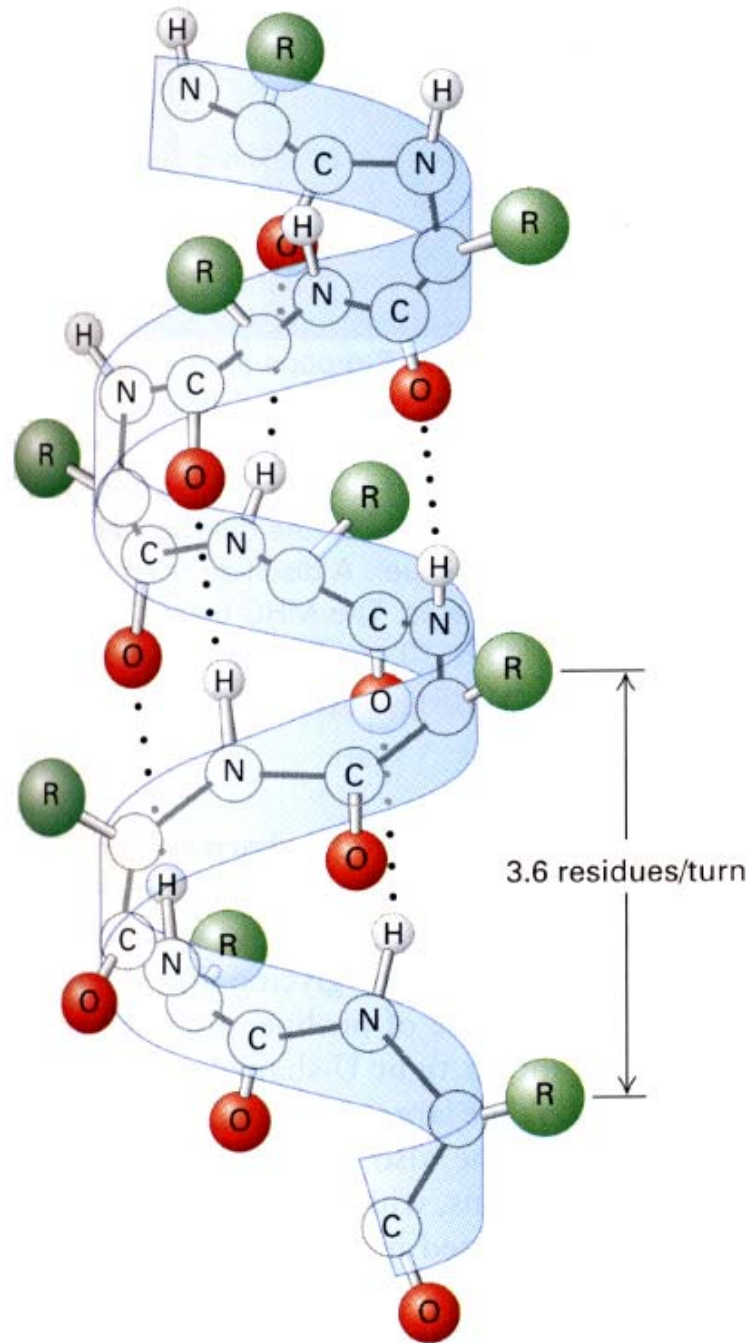
$$\text{pH} = -\log [\text{H}^+]$$

- $[\text{H}^+]$ σε **mol/L** ή **Eq/L**
- $[\text{H}^+] = 40 \text{ nEq/L} = 40 \times 10^{-9} \text{ Eq/L}$
- $[\text{HCO}_3^-] = 24 \text{ mEq/L} = 24 \times 10^{-3} \text{ Eq/L}$
- $[\text{H}^+] < [\text{HCO}_3^-]$ **1.000.000 φορές !**

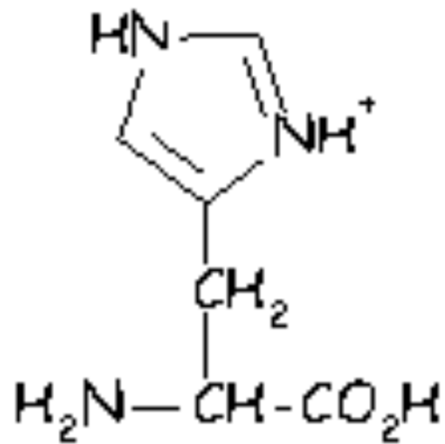
Γιατί μας ενδιαφέρει η οξεοβασική
ισορροπία;

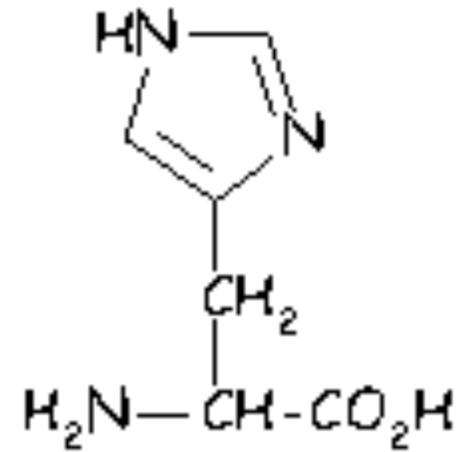
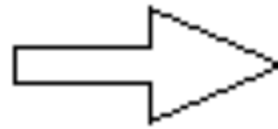
Polypeptide Formation from Amino Acids

Όταν αλλάζει το pH αλλάζει το φορτίο

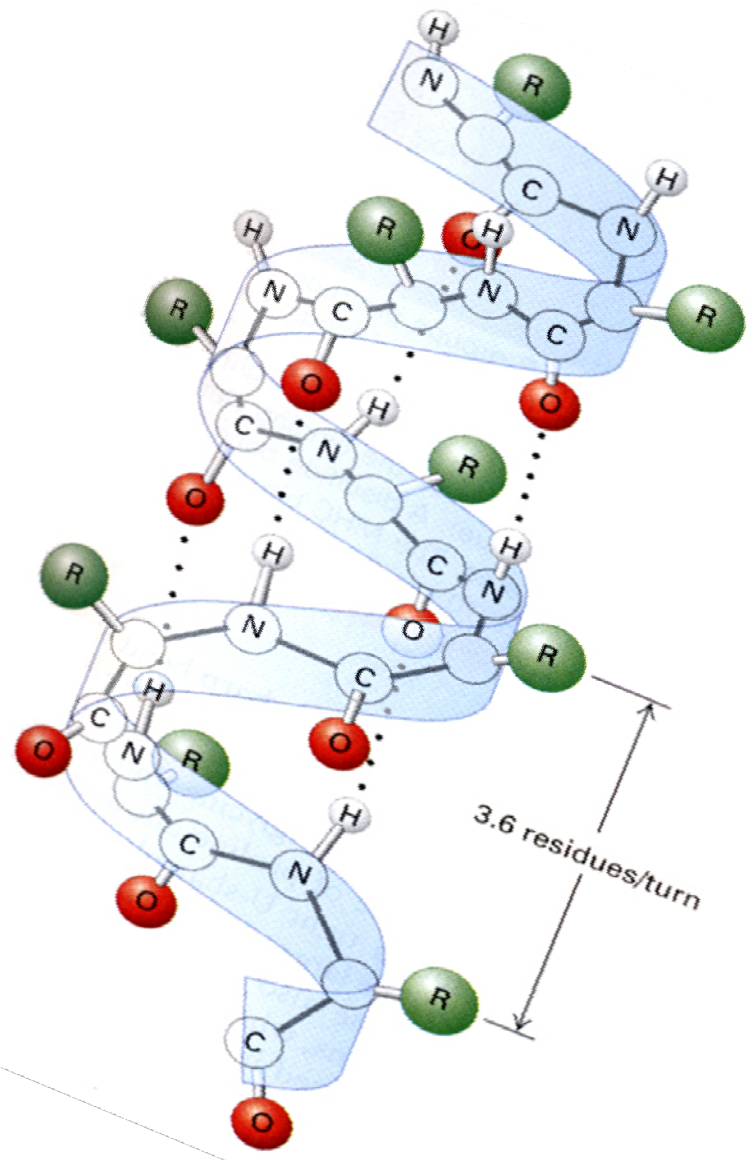

Neutral pH

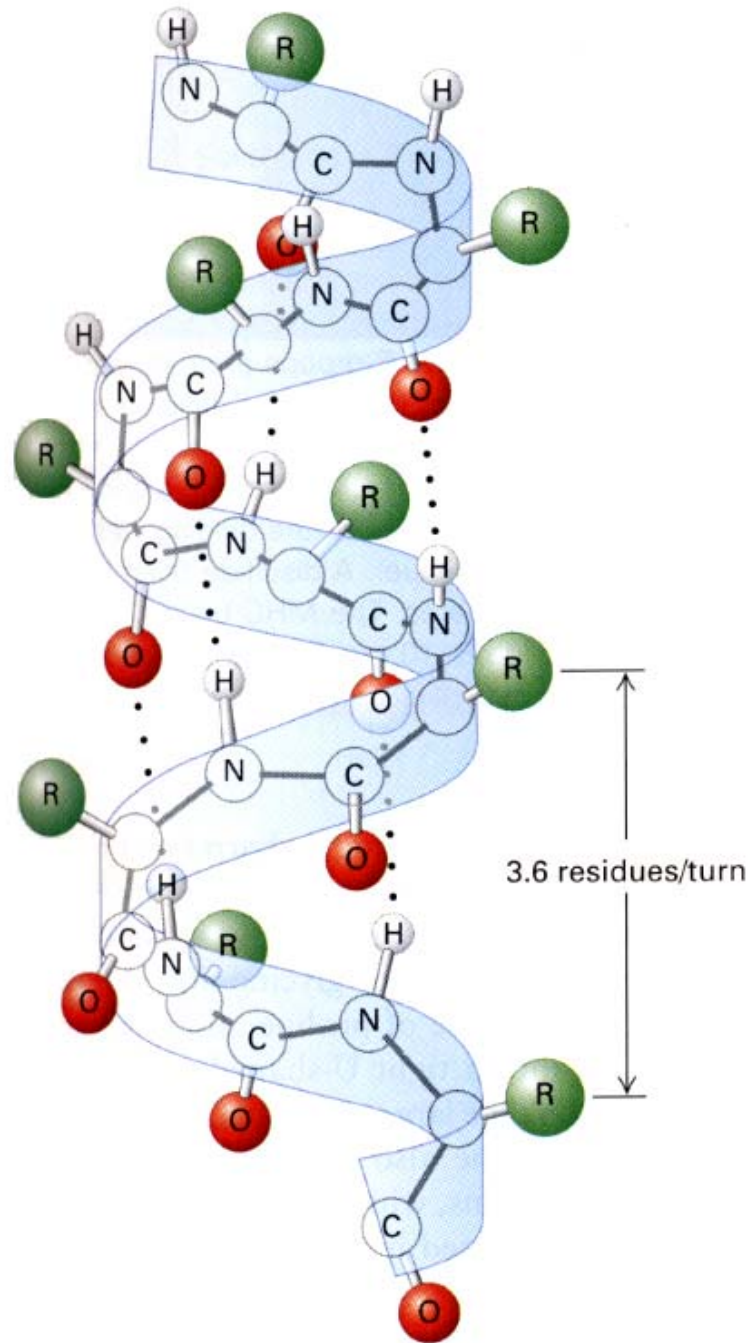

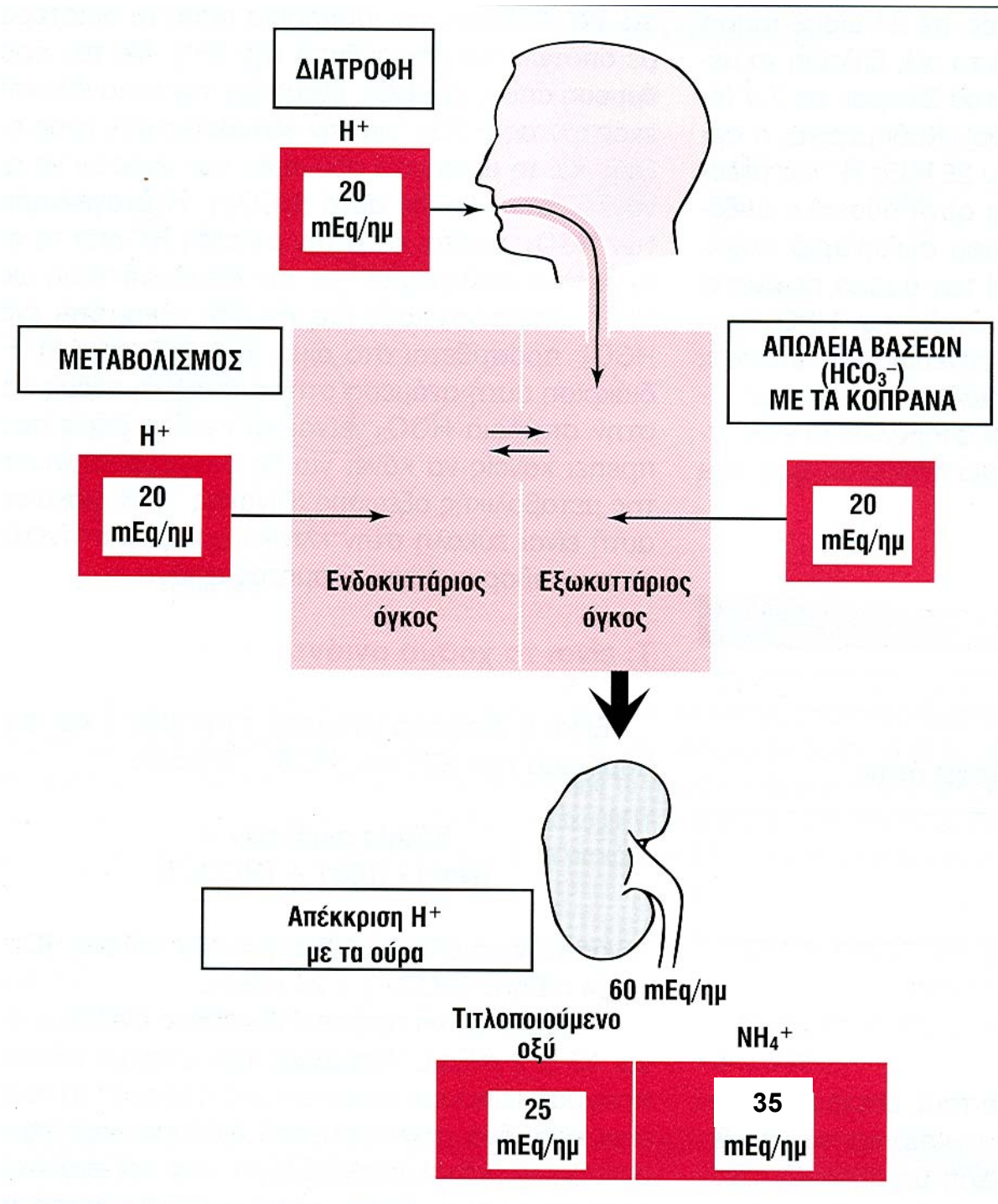
Alkaline pH

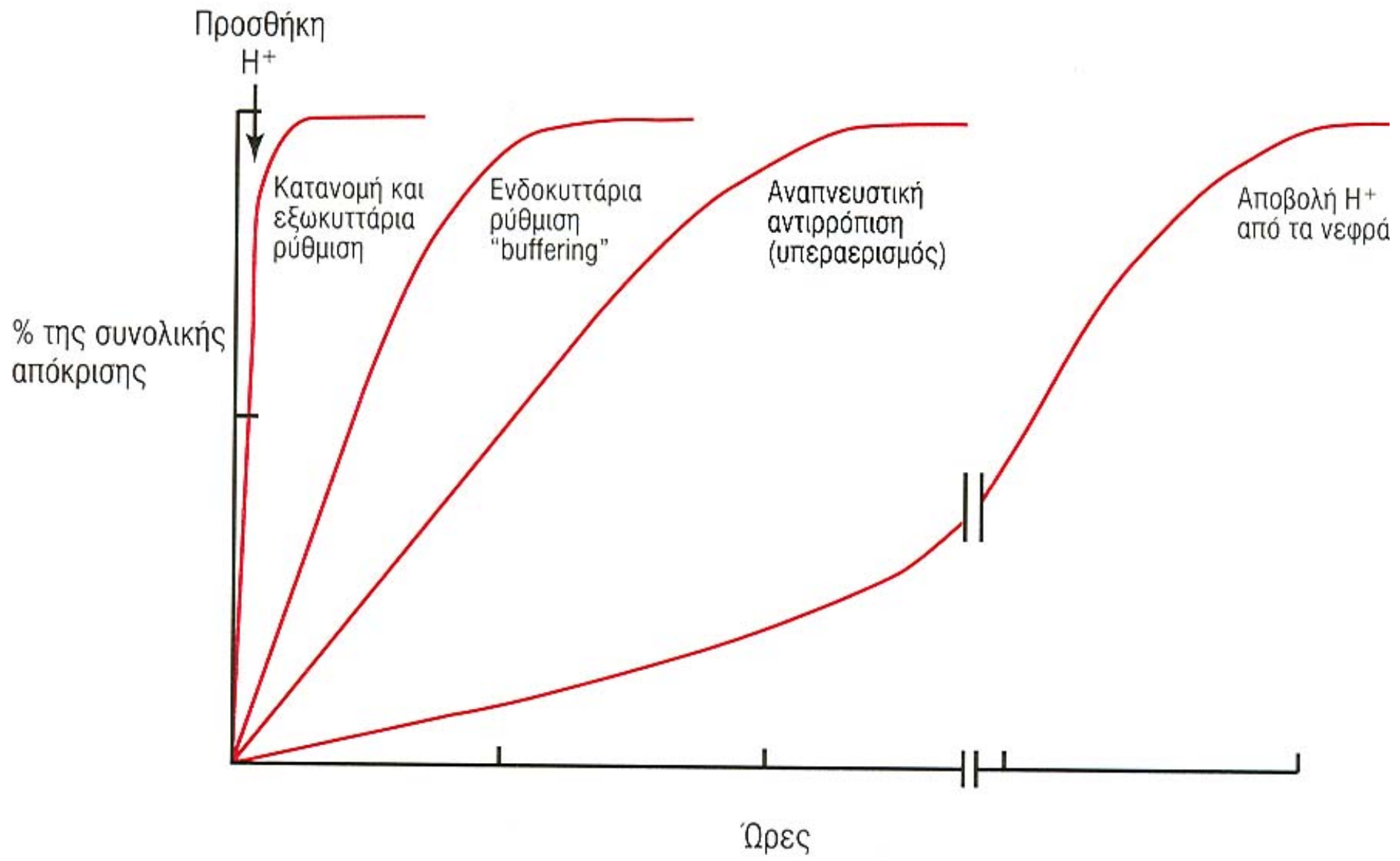
ιστιδίνη

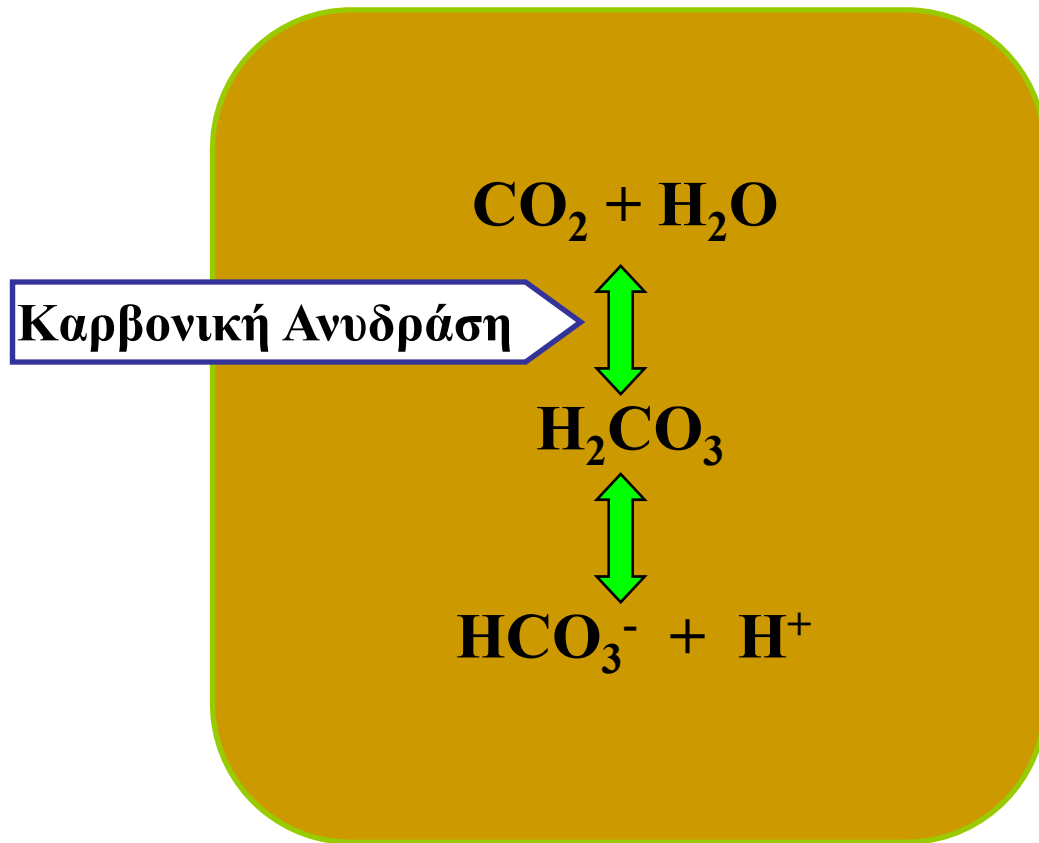

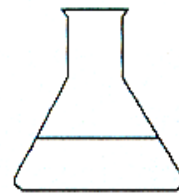
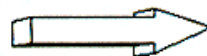
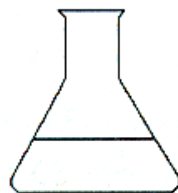

Ρυθμιστικό διάλυμα $\text{H}_2\text{CO}_3/\text{HCO}_3^-$

WATER

4 mEq HCl

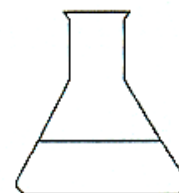
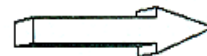
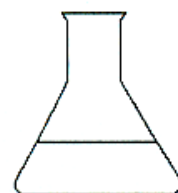

pH = 7.4
[H⁺] = 40 nEq/L
PCO₂ = 0
[HCO₃⁻] = 0

pH = 2.4
[H⁺] = 4,000,000 nEq/L
PCO₂ = 0
[HCO₃⁻] = 0

BUFFER

4 mEq HCl

pH = 7.4
[H⁺] = 40 nEq/L
PCO₂ = 40
[HCO₃⁻] = 24

pH = 6.7
[H⁺] = 196 nEq/L
PCO₂ = 160
[HCO₃⁻] = 20

BLOOD

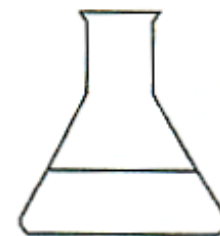
pH = 7.4
[H⁺] = 40 nEq/L
PCO₂ = 40
[HCO₃⁻] = 24

pH = 6.7
[H⁺] = 196 nEq/L
PCO₂ = 160
[HCO₃⁻] = 20

4 mEq HCl

BLOOD,
CONSTANT
PCO₂

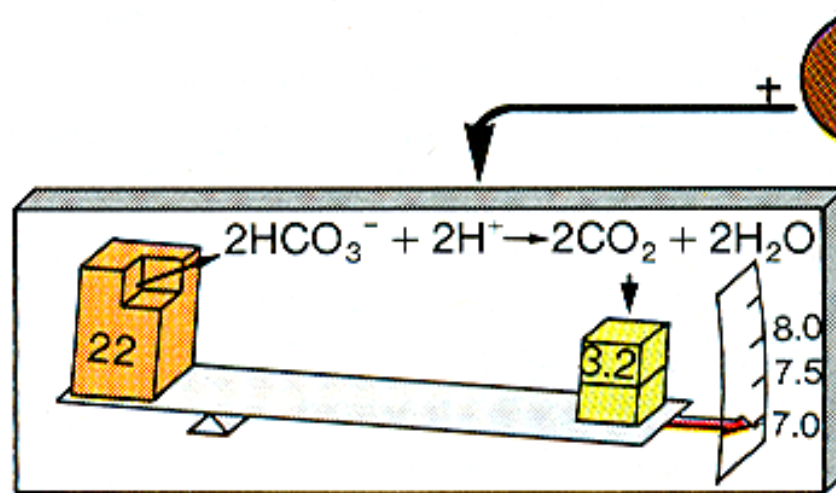
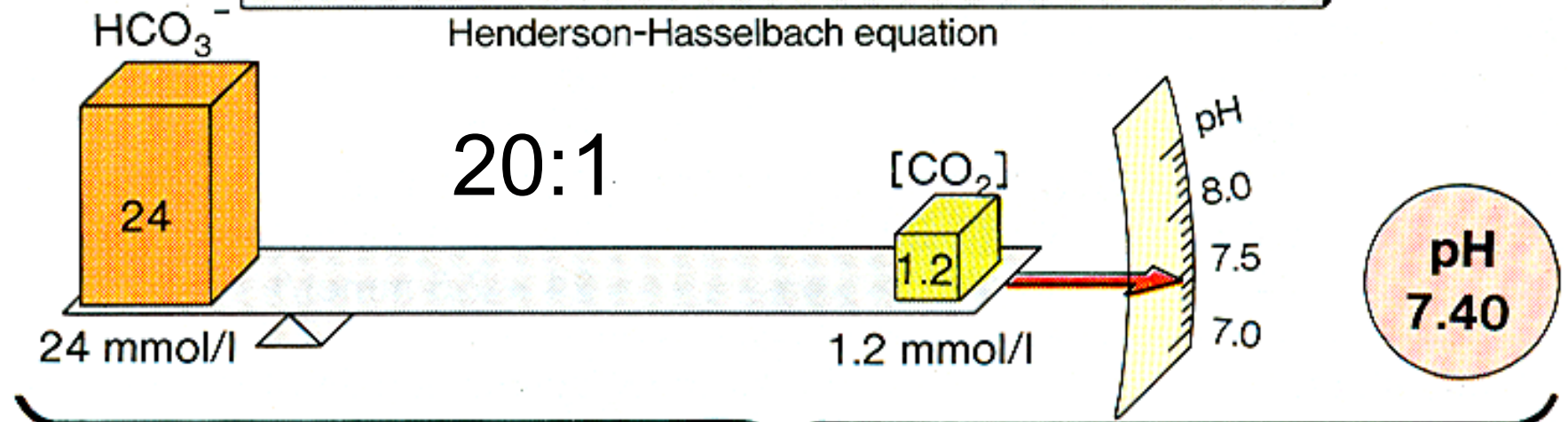
pH = 7.4
[H⁺] = 40 nEq/L
PCO₂ = 40
[HCO₃⁻] = 24

pH = 7.3
[H⁺] = 48 nEq/L
PCO₂ = 40
[HCO₃⁻] = 20

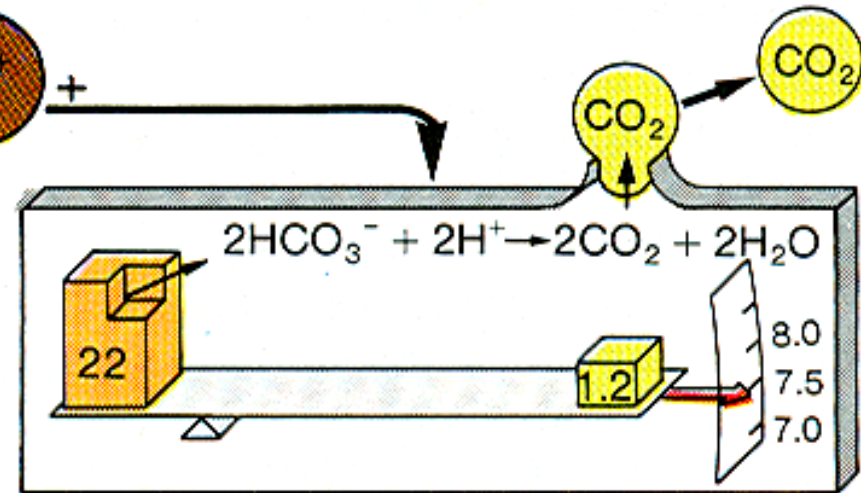
$$\text{pK (6.1)} + \log \frac{[\text{HCO}_3^-] \text{ mmol/l}}{[\text{CO}_2] \text{ mmol/l}} = \text{pH}$$

Henderson-Hasselbalch equation

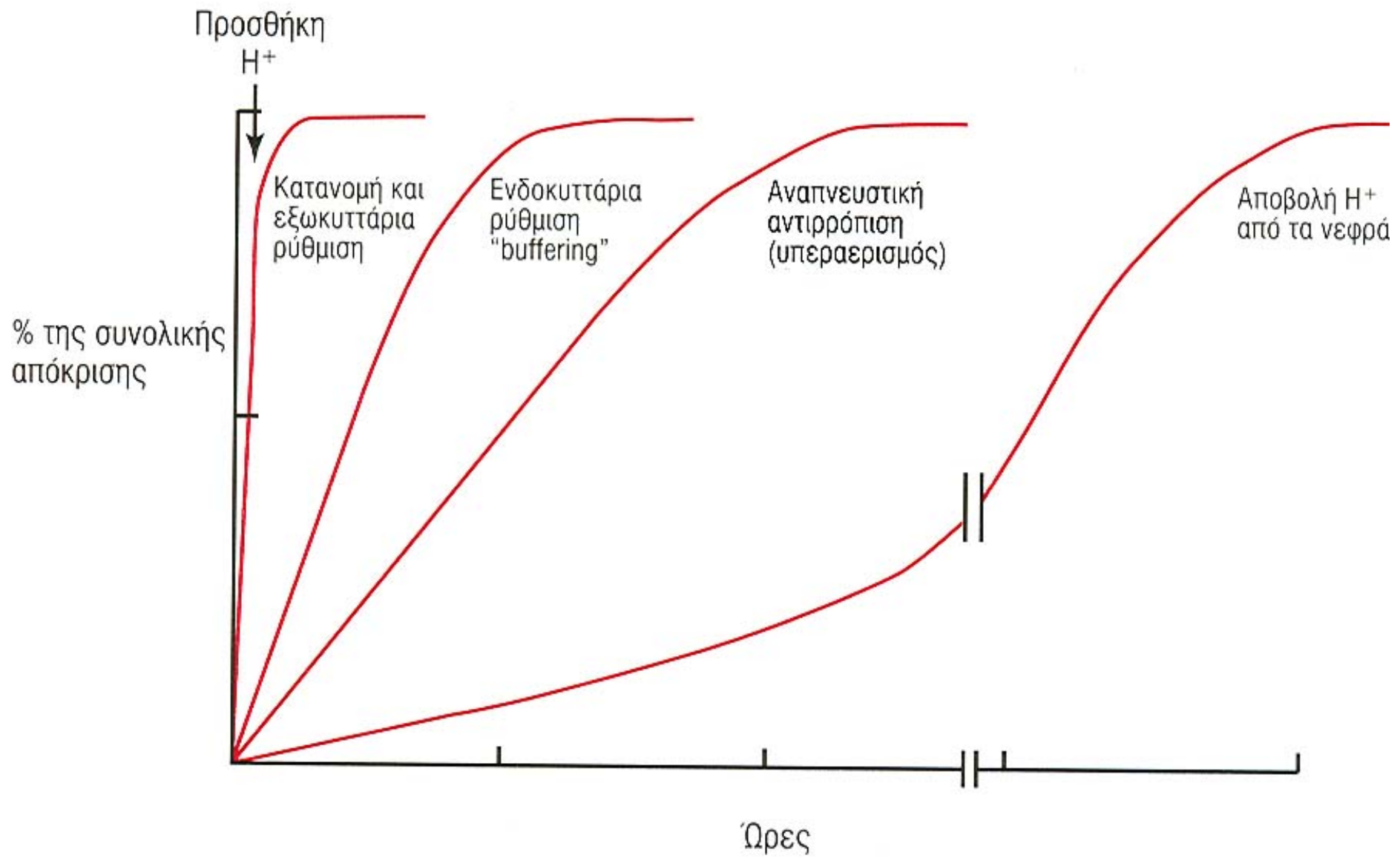
Closed system:

pH 6.93

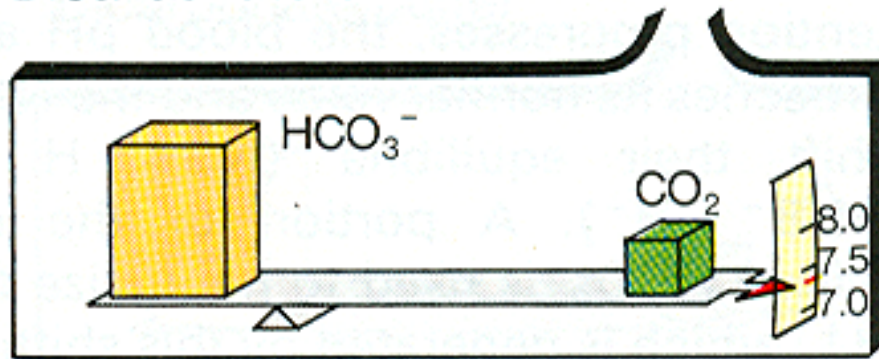
Open system:

pH 7.36

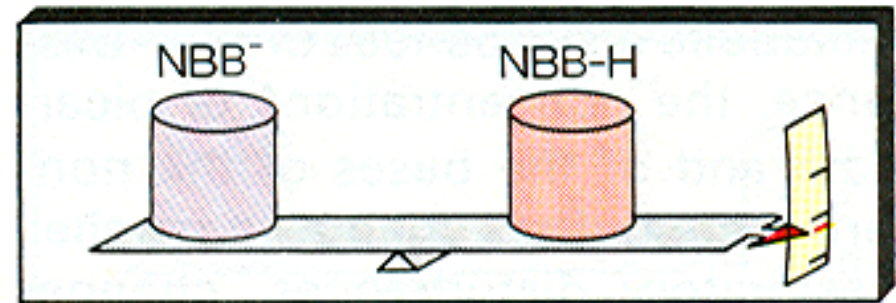

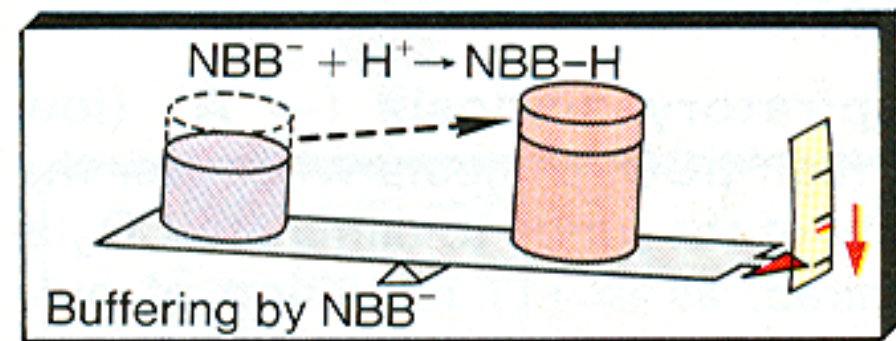
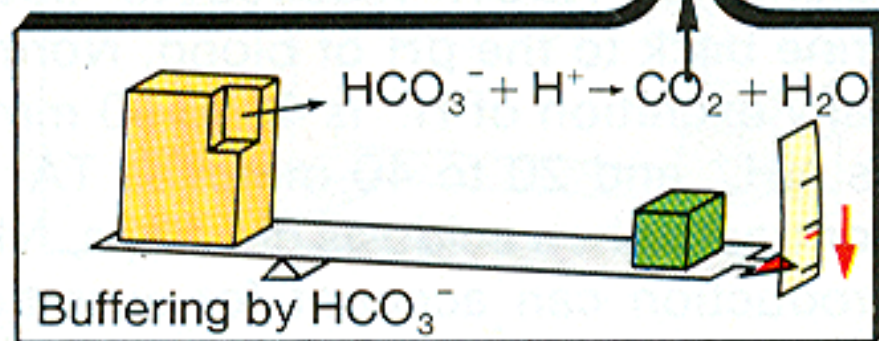
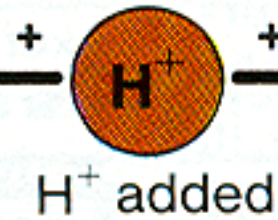
Bicarbonate buffer

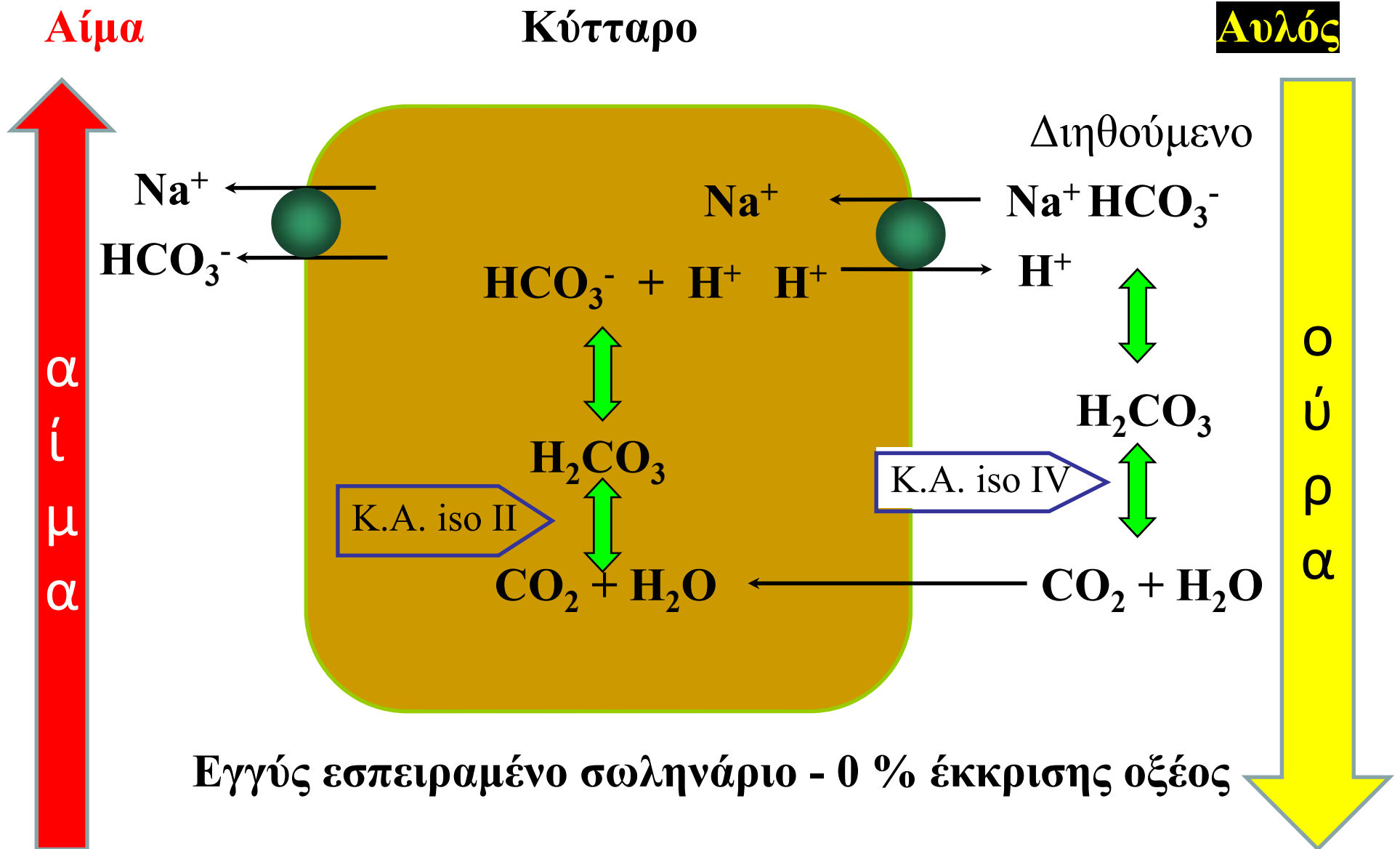
Non-bicarbonate buffers (NBB)

Normal: pH 7.4

Επαναρρόφηση HCO_3^-

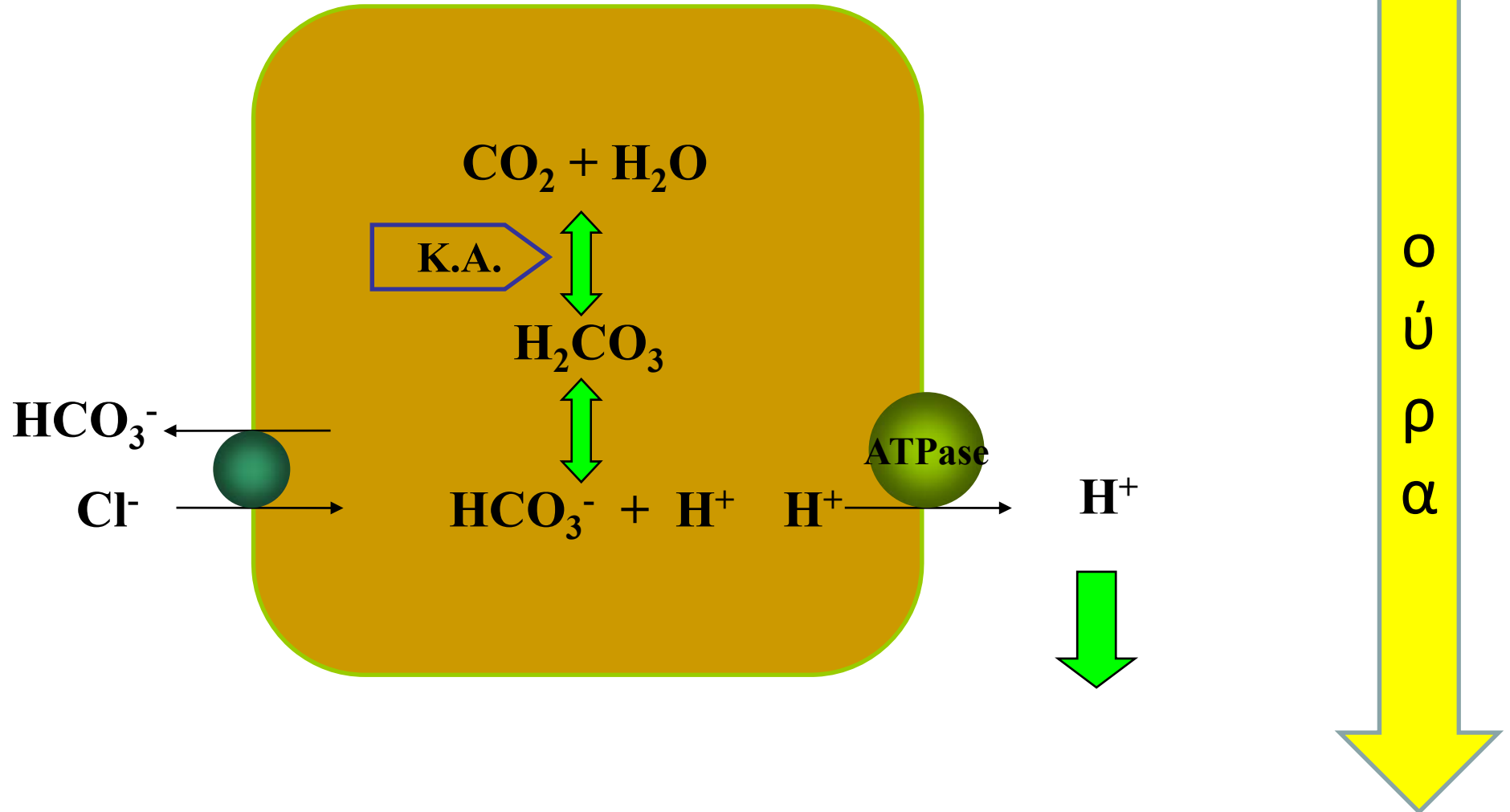

Αποβολή H^+

Αίμα

Κύτταρο

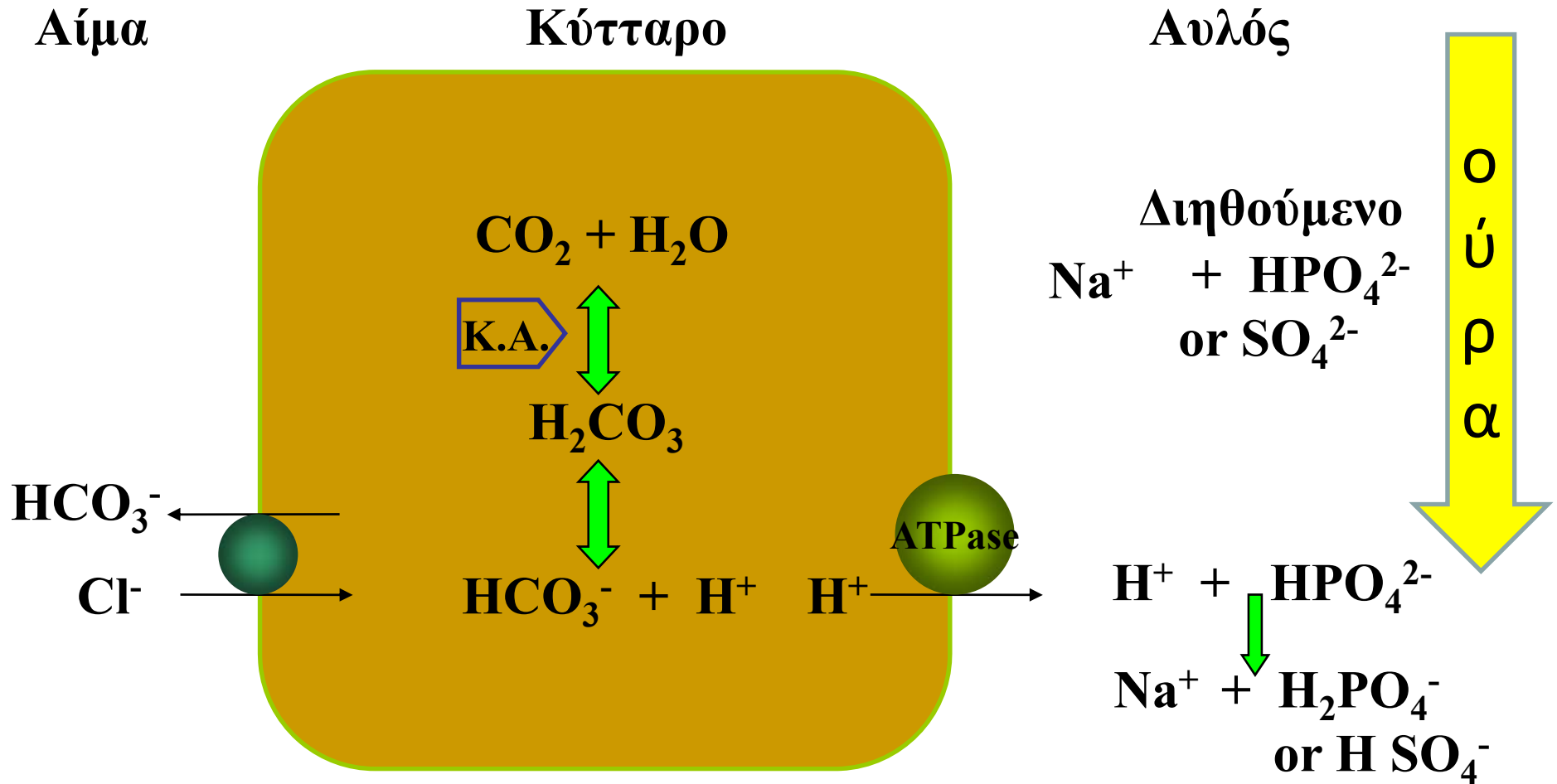
Αυλός

Αποβολή H⁺

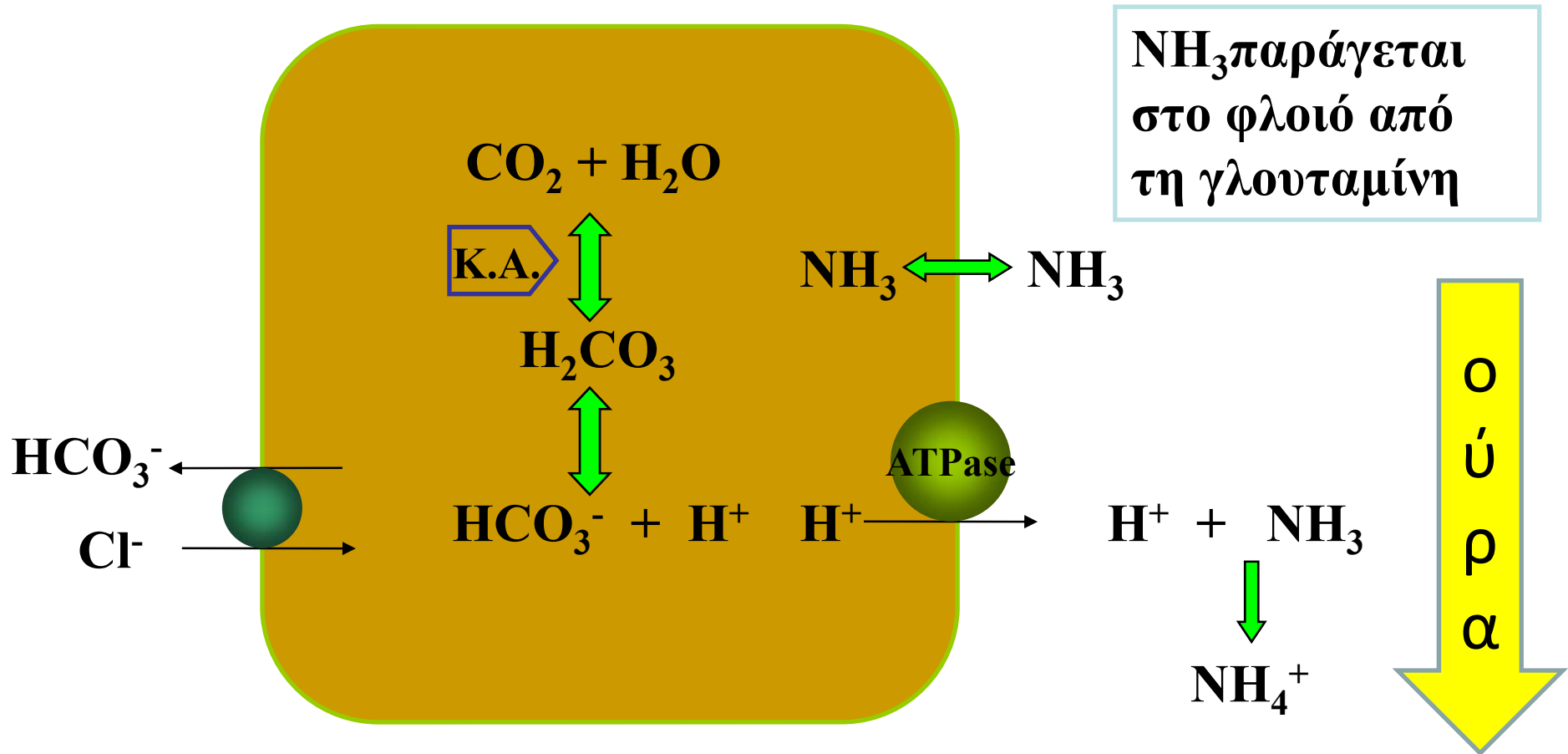
- Χαμηλότερο pH ούρων: 4,5
- [H⁺] = 30.000 nEq/L
- 60 mEq = 60.000.000 nEq
- $60.000.000 / 30.000 = 2.000 \text{ L ούρων} / 24\text{h}$

Έκκριση τιτλοποιούμενου οξέος

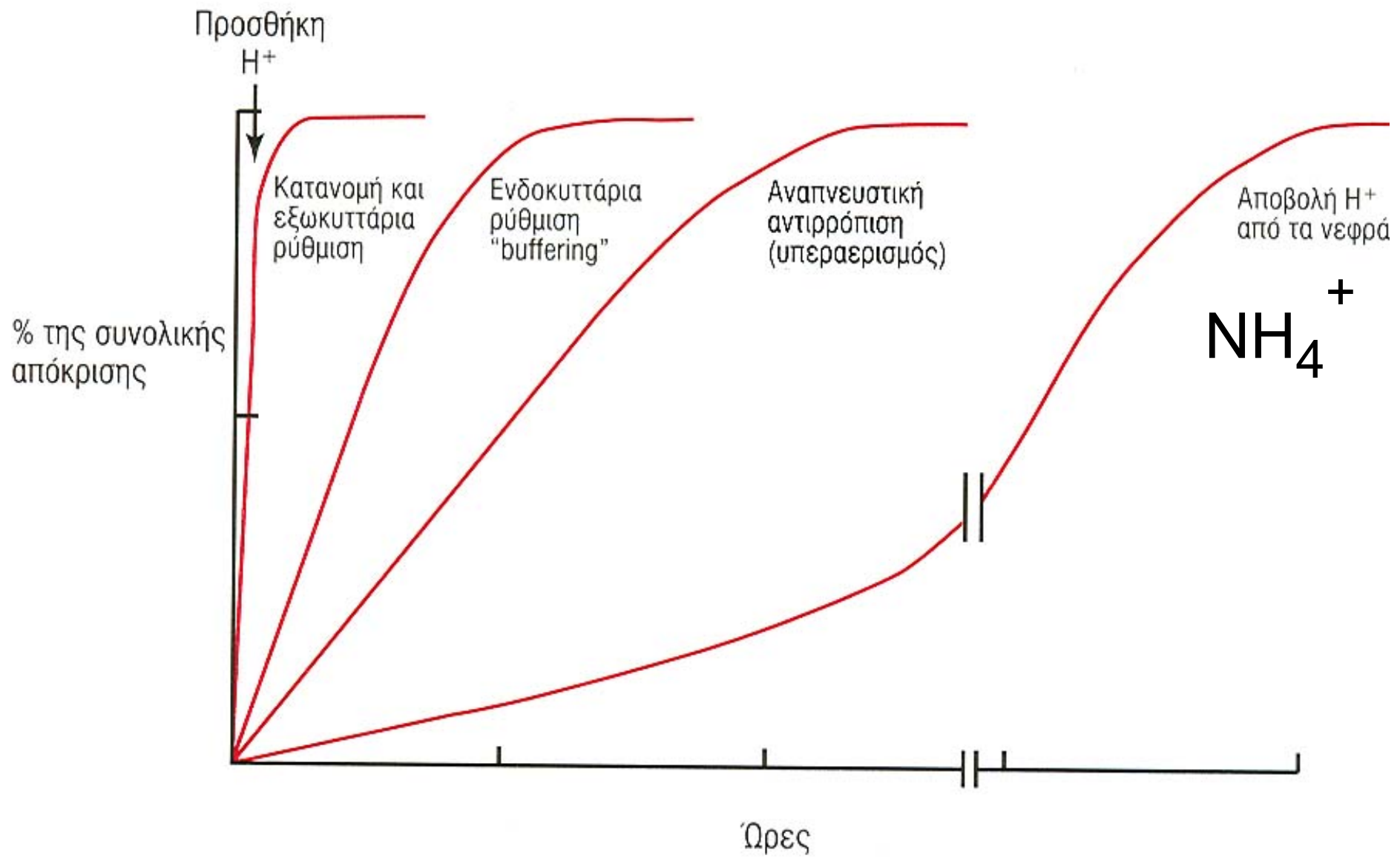
Άπω εσπειραμένο & αθροιστικό σωληνάριο - 33 % έκκρισης οξέος

Έκκριση NH_4^+

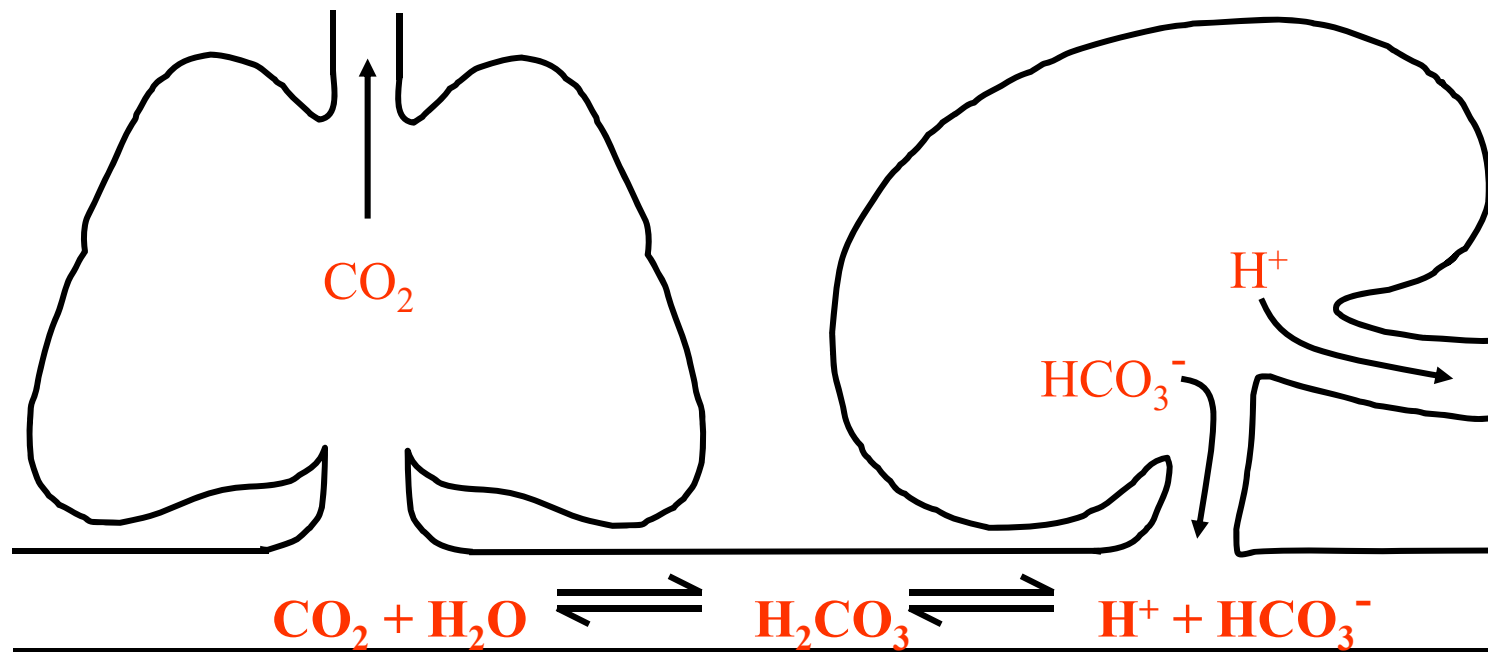

Άπω εσπειραμένο & αθροιστικό σωληνάριο - 66 % έκκρισης οξέος

$[\text{H}^+]$ is 1000 X στον αυλό σε σχέση με το κύτταρο

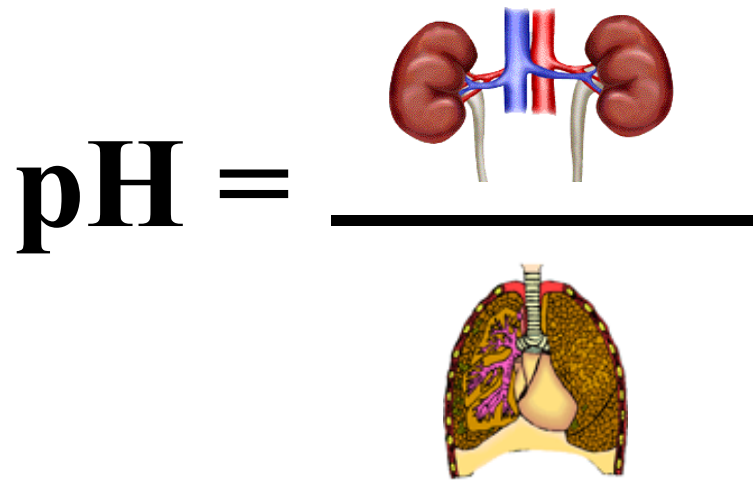
Οξεοβασική

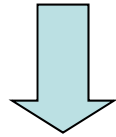

Εξίσωση Henderson-Hasselbalch :

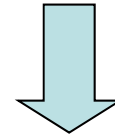
$$\text{pH} = \text{pK} + \log \frac{[\text{HCO}_3^-]}{[\text{CO}_2]}$$

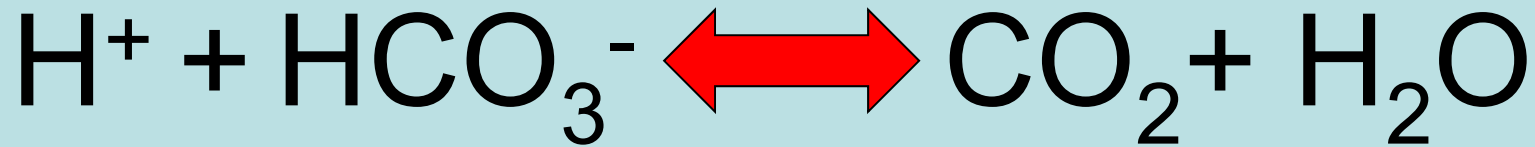
Μεταβολική
Αλκάλωση

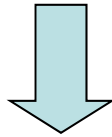
Αναπνευστική
Οξέωση

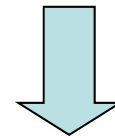
Υποαερισμός

Μεταβολική
οξέωση

Μεταβολική
Οξέωση

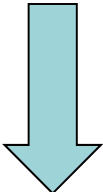

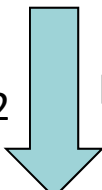

Αναπνευστική
Αλκάλωση

Υπεραερισμός

Μεταβολική Οξέωση

- $\text{pH} < 7,4$
- $[\text{HCO}_3^-] < 24 \text{ mEq/L}$

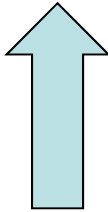

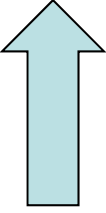
Αντιρρόπηση στην μεταβολική οξέωση

-   $[\text{HCO}_3^-] = 1,2$ pCO_2 (1 προς 1,2)
- Η PCO_2 κατά **1.2** mmHg από το 40 mmHg
- για κάθε **1** mEq/L της $[\text{HCO}_3^-]$ από το 24 mEq/L

Μεταβολική Αλκάλωση

- pH > 7,4
- $[\text{HCO}_3^-] > 24 \text{ mEq/L}$

Αντιρρόπιση στην μεταβολική αλκάλωση

-   $[\text{HCO}_3^-] = 0,7$ $p\text{CO}_2$ (1 προς 0,7)
- Για κάθε 1 meq/L $[\text{HCO}_3^-]$ από το 24 (mEq/L)
- αντιστοιχεί 0,7 της $p\text{CO}_2$ από το 40 (mmHg)

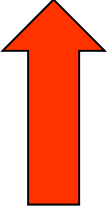

Αναπνευστική Οξέωση

- $\text{pH} < 7,4$

$\text{pCO}_2 > 40 \text{ mmHg}$

Αντιρρόπηση στην αναπνευστική οξέωση

οξέως

- 1 meq/L $[\text{HCO}_3^-]$ από το 24 (mEq/L)
για κάθε 10 mmHg της $p\text{CO}_2$ από το 40 (mmHg)

χρονίως

- 3,5 meq/L $[\text{HCO}_3^-]$ από το 24 (mEq/L)
για κάθε 10 mmHg της $p\text{CO}_2$ από το 40 (mmHg)

Αναπνευστική Αλκάλωση

- $\text{pH} > 7,4$

$\text{pCO}_2 < 40 \text{ mmHg}$

Αντιρρόπιση στην αναπνευστική αλκάλωση

οξέως

- 2 meq/L ↓ $[\text{HCO}_3^-]$ από το 24 (mEq/L)

για κάθε 10 mmHg ↓ της $p\text{CO}_2$ από το 40 (mmHg)

χρονίως

- 4 meq/L ↓ $[\text{HCO}_3^-]$ από το 24 (mEq/L)

για κάθε 10 mmHg ↓ της $p\text{CO}_2$ από το 40 (mmHg)

Μεταβολική Οξέωση

- pH < 7,4
- $[\text{HCO}_3^-] < 24 \text{ mEq/L}$

ANION

GAP

Χάσμα Ανιόντων

$$\text{Na}^+ - [\text{HCO}_3^- + \text{Cl}^-] \quad \text{φ.τ. } 12 \text{ mEq/L}$$

- Τι δείχνει το χάσμα ανιόντων;
- Αν μια μεταβολική οξέωση οφείλεται σε προσθήκη

οξέος

(↑ χάσματος ανιόντων)

ή

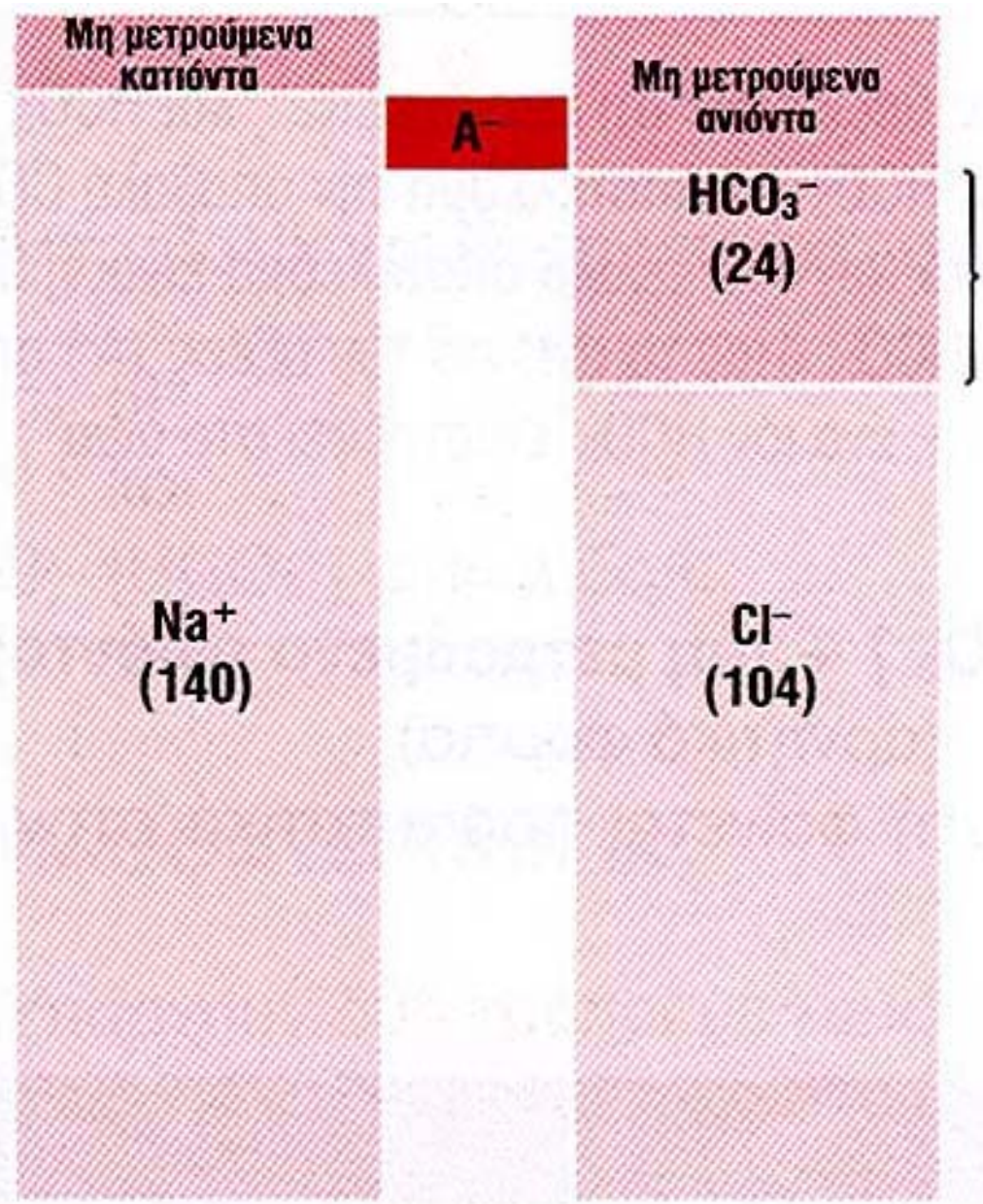
σε απώλεια HCO_3^-

(αμετάβλητο χάσμα ανιόντων)

Αρχή ηλεκτρικής ουδετερότητας

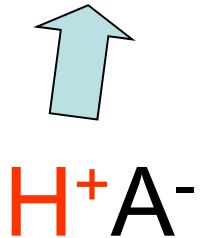
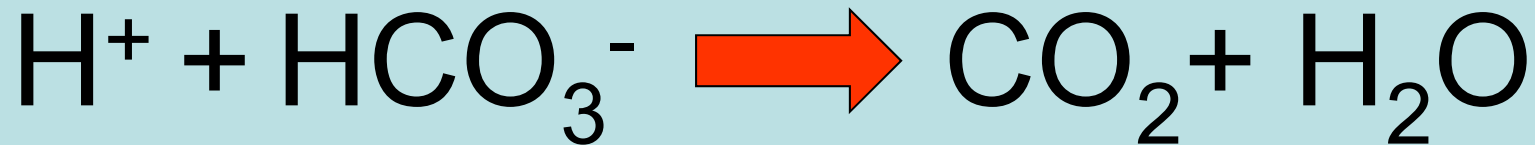
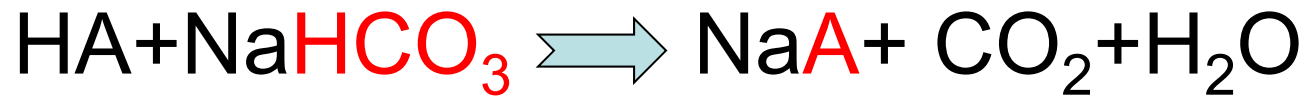

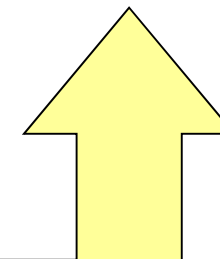
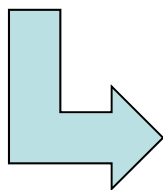
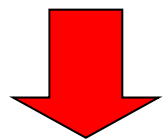
Φυσιολογικά

Διόρθωση AG με βάση την αλβουμίνη

- Για κάθε 1g/dl μείωση της συγκέντρωσης της αλβουμίνης του πλάσματος υπάρχει μείωση κατά 2,5 mEq/L στο AG
- Η υποαλβουμιναιμία είναι η συνηθέστερη αιτία χαμηλού AG που παρατηρείται κλινικά, ιδιαίτερα στις μονάδες εντατικής θεραπείας
- Η διόρθωση του AG με βάση την αλβουμίνη γίνεται ως εξής:
Διορθωμένο AG = μετρούμενο AG + [2.5 X (4 – συγκέντρωση Alb)]
όπου τα 4g/dl είναι η φυσιολογική συγκέντρωση αλβουμίνης [Alb]
- Εάν το διορθωμένο AG > 12 υπάρχει οξέωση με ευρύ χάσμα ανιόντων

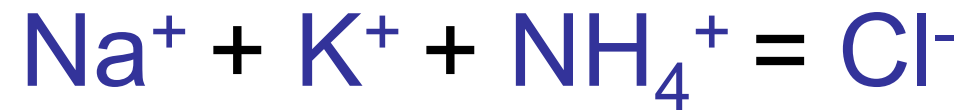
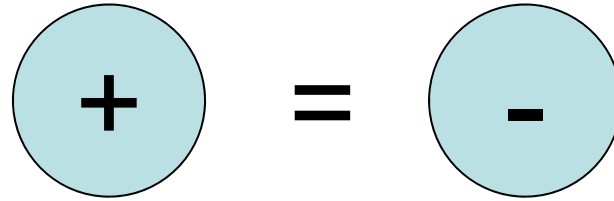

ΧΑ φυσιολογικό

Μεταβολική Οξέωση

- **Αύξημένο Χ. Α.**
Προσθήκη οξέος
  - Γαλακτική
  - Διαβητική
  - Δηλητηρίαση
  - Νεφρική ανεπάρκεια
- **Φυσιολογικό Χ. Α.**
Απώλεια HCO_3^-
  - Απώλεια από τα νεφρά
νεφρική σωληναριακή
οξέωση
  - Απώλεια από το
γαστρεντερικό

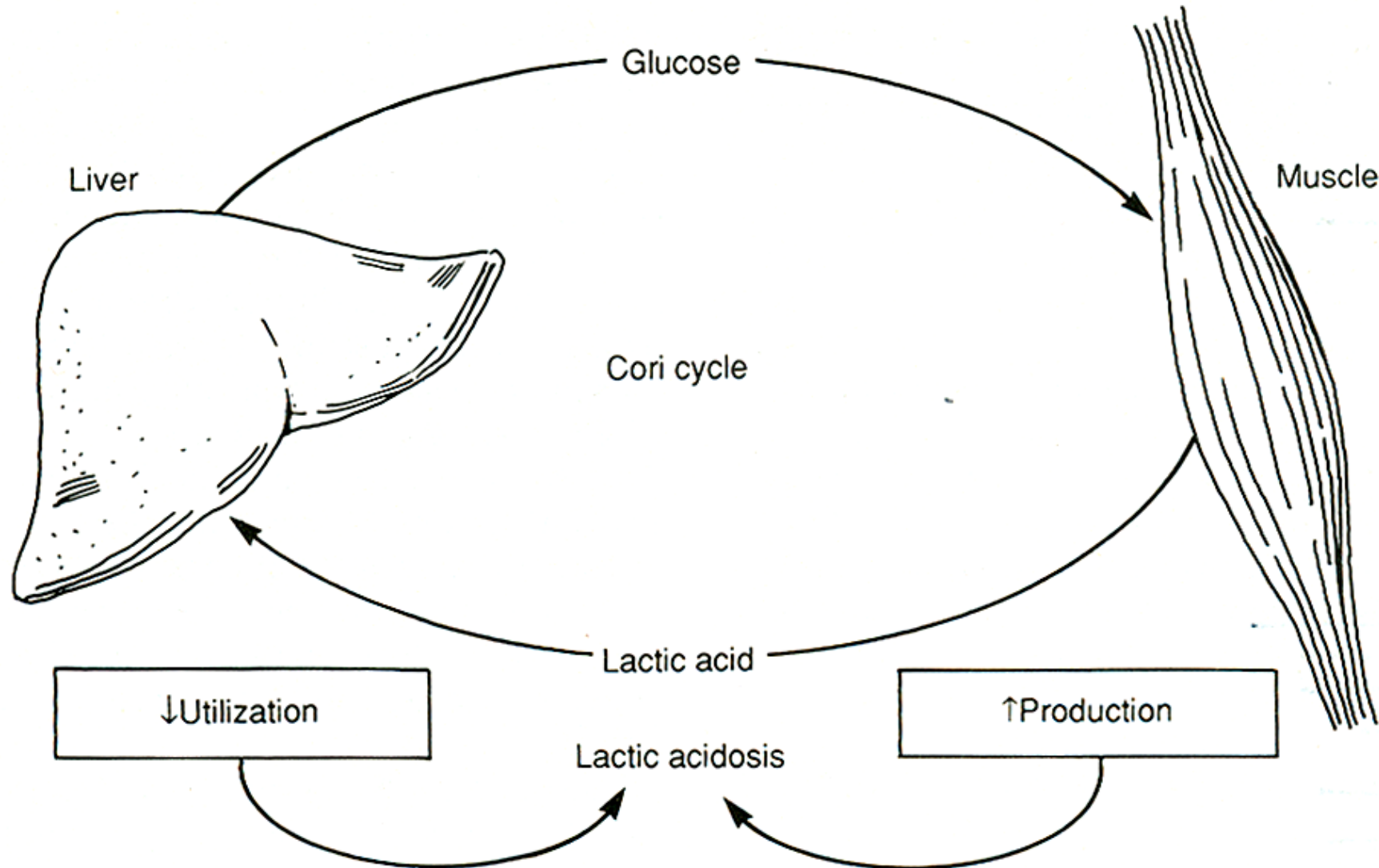
Αρχή ηλεκτρικής ουδετερότητας

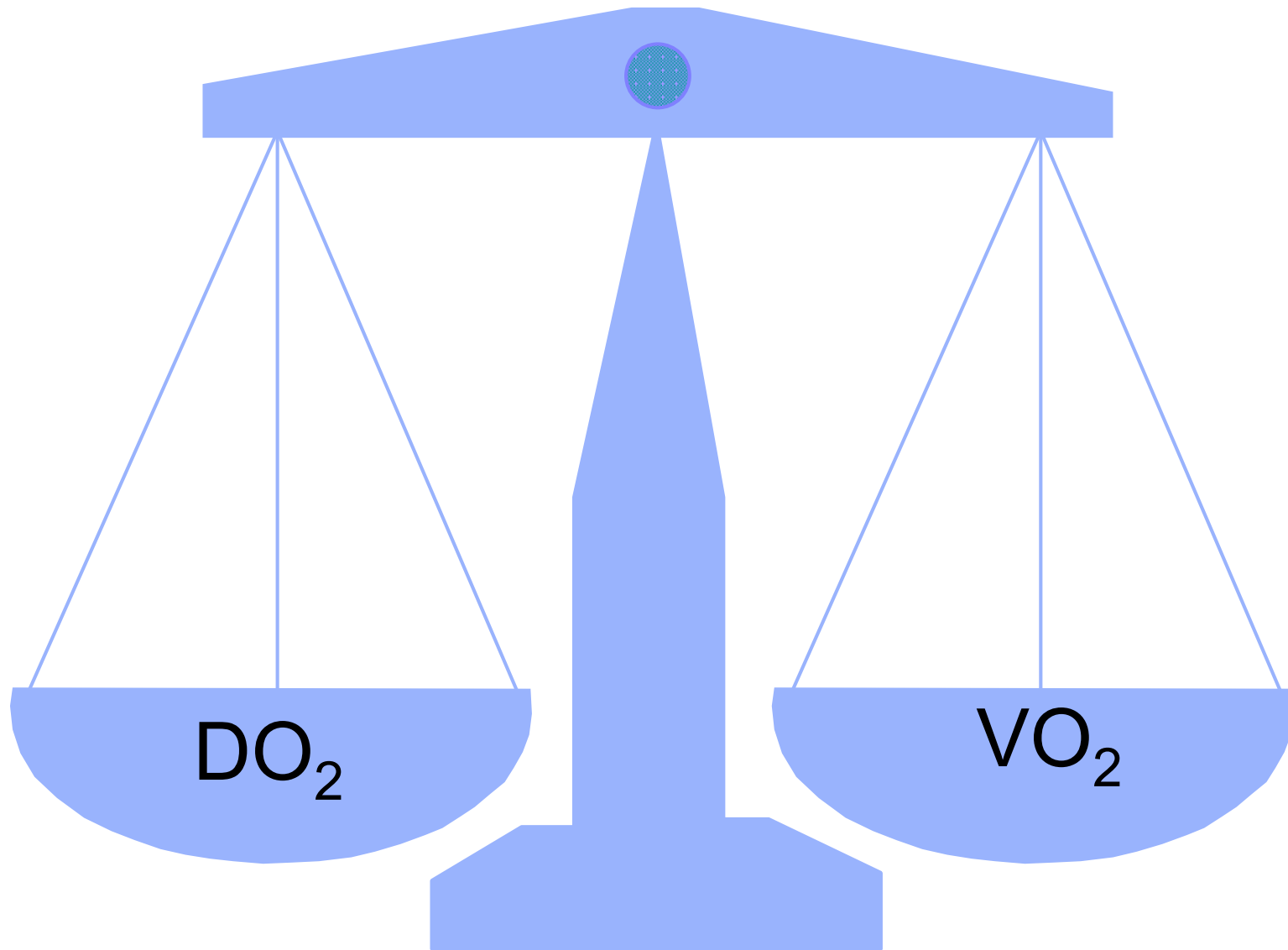
Γαλακτική οξέωση

- $\text{pH} < 7,4$
- $[\text{γαλακτικού}] > 4 \text{ mEq} / \text{L}$

Αίτια γαλακτικής οξέωσης

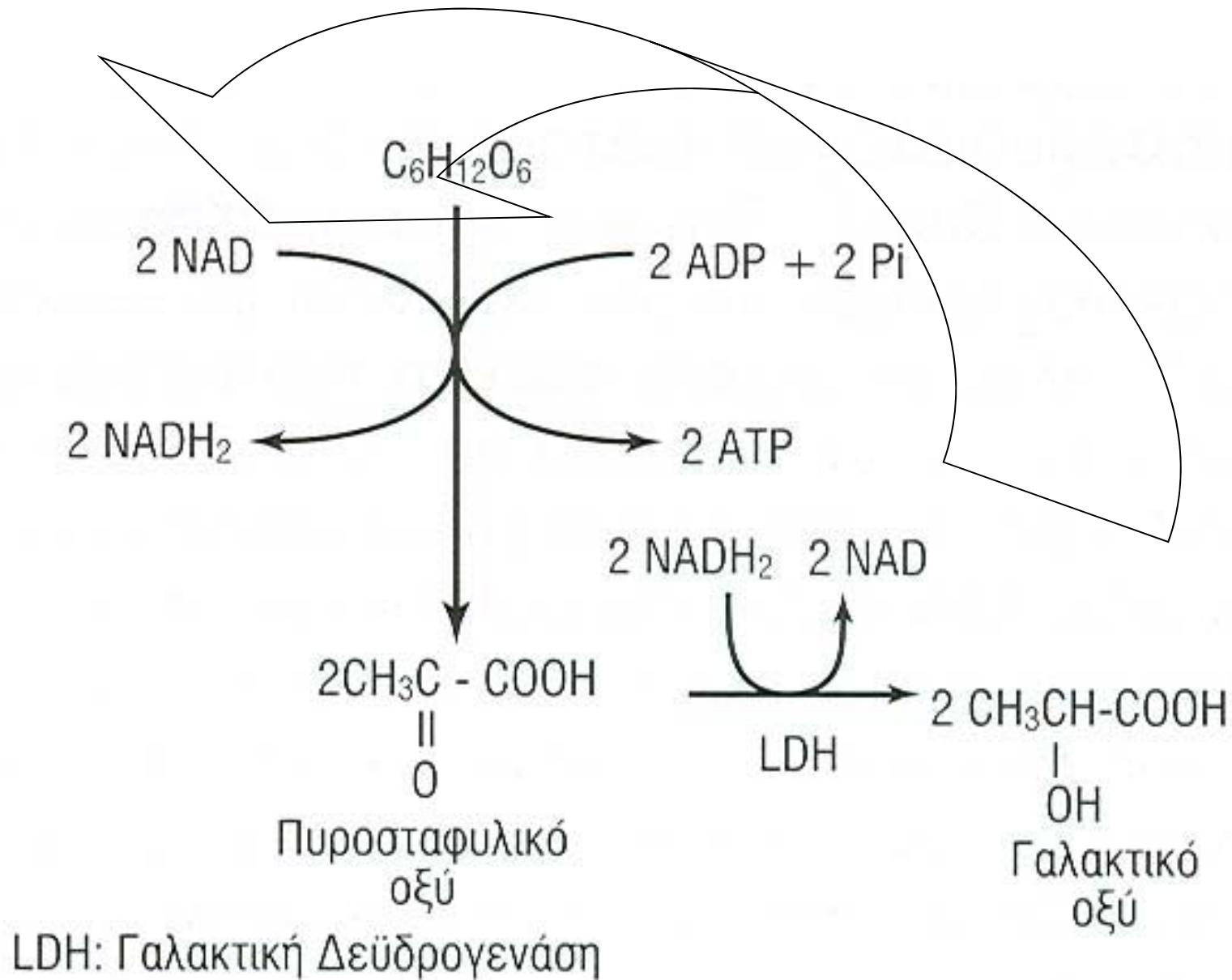

Αυξημένη παραγωγή γαλακτικού: **Ιστική**
υποξία

Γαλακτική οξέωση

Προσφορά οξυγόνου DO_2

SaO_2

καρδιακή παροχή

$[Hb]$ = αριθμός βαγονιών

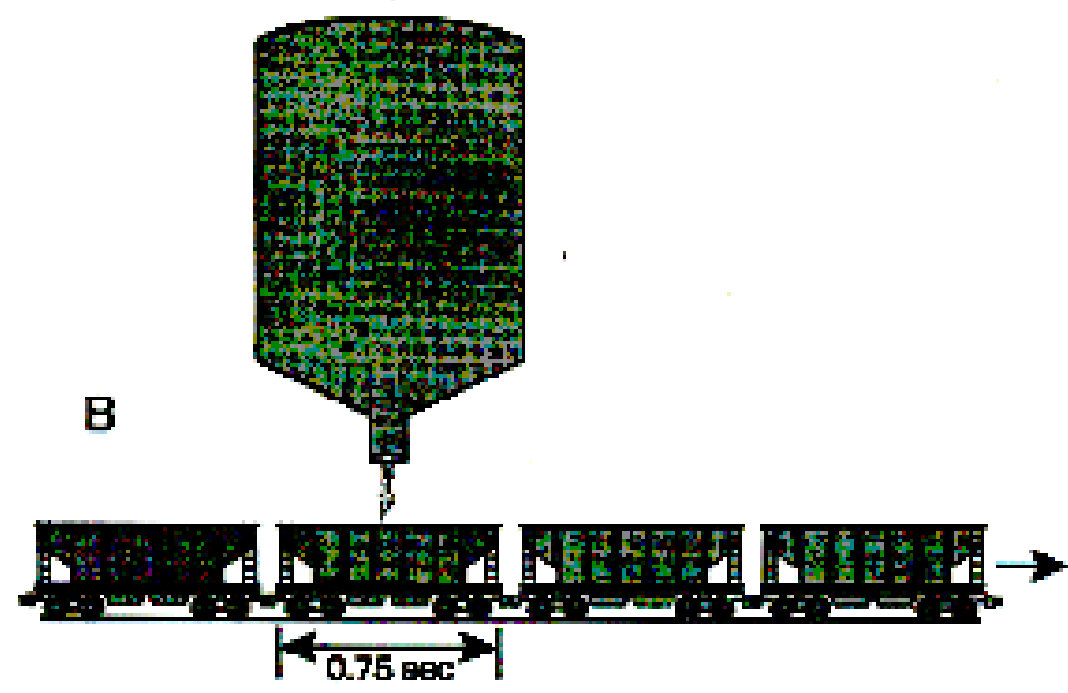
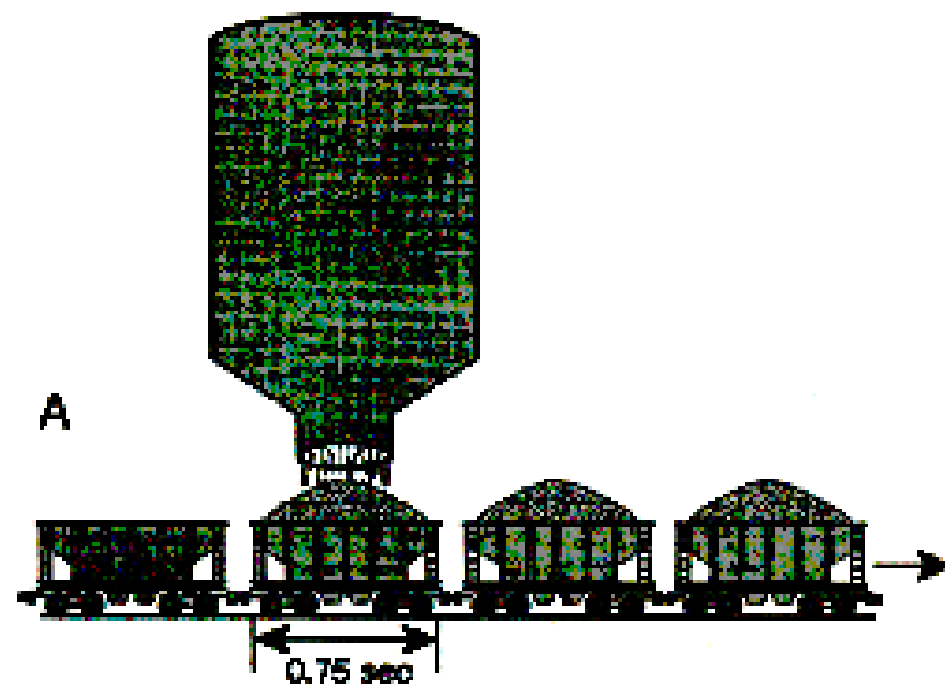

Επίδραση της καρδιακής παροχής στην προσφορά οξυγόνου (DO_2)

Επίδραση της αναιμίας στη DO_2

Θεραπεία γαλακτικής οξέωσης

- Αιτιολογική αντιμετώπιση
  - O_2
  - Μεταγγίσεις
  - Ινότροπα, αγγειοσυσπαστικά, διουρητικά
- $[HCO_3^-]$?

Αποτελέσματα θεραπείας με διττανθρακικά

Table 1 Change in blood chemistry 15 min following 2 mmol/kg bicarbonate infusion [10]

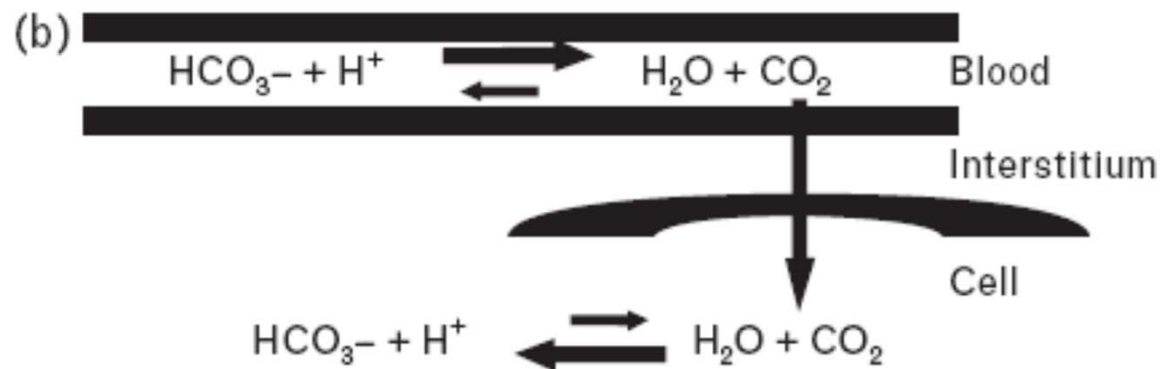
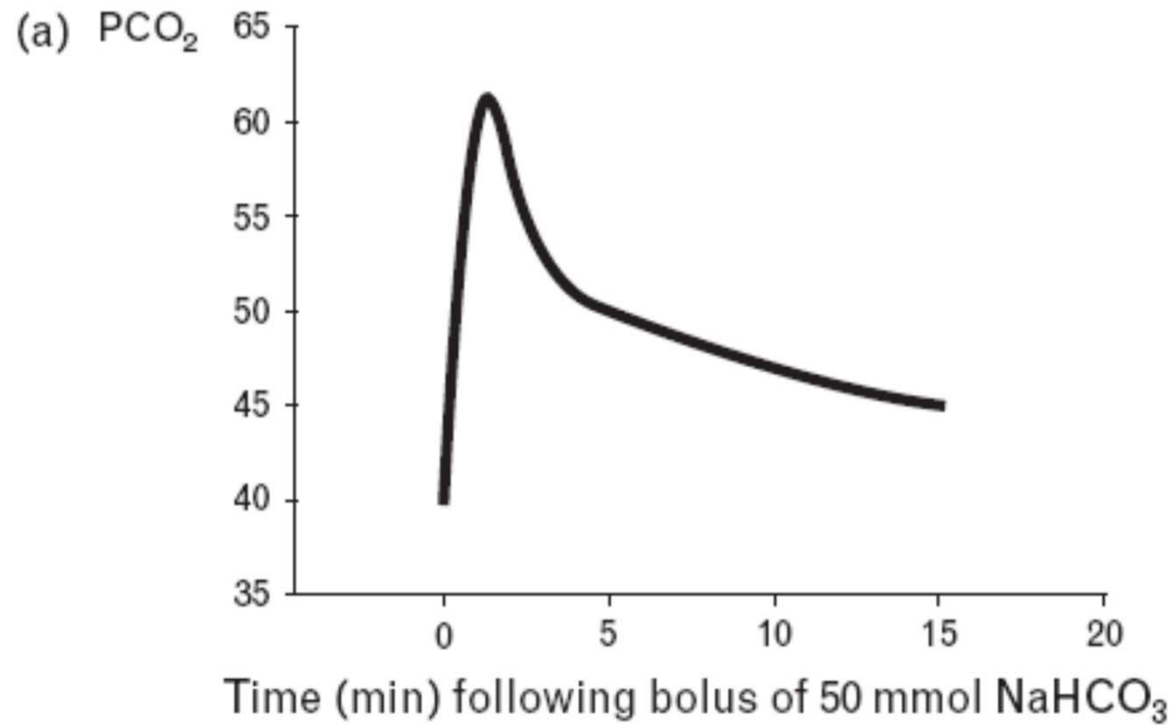
pH	+0.14
HCO ₃ ⁻	+6 mmol/l
CO ₂	+5 mmHg
Plasma ionized calcium	-0.08 mmol/l

Καμία αλλαγή σε:

- καρδιακή παροχή
- Αρτηριακή πίεση
- Ανάγκη σε ινóτροπα

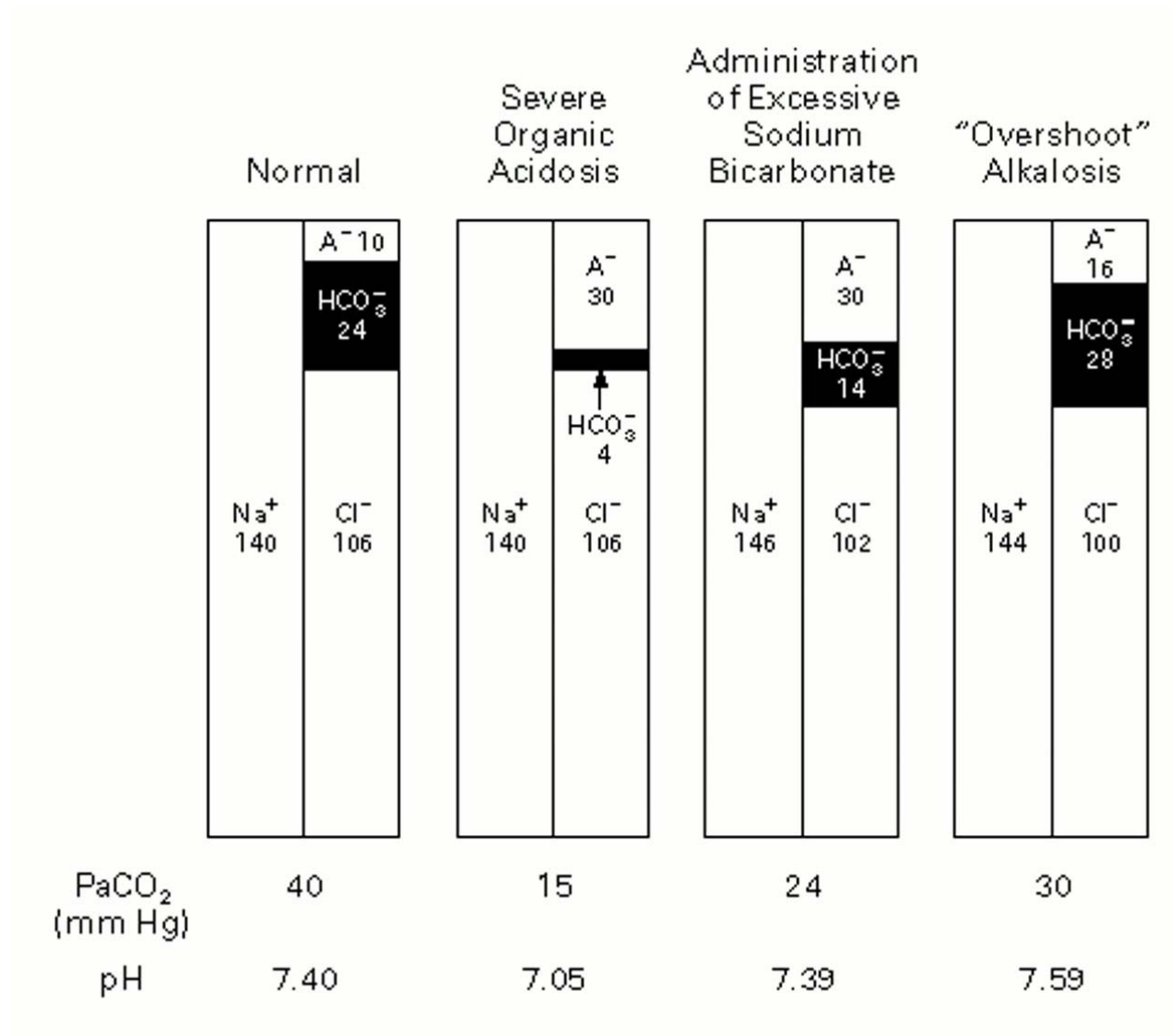
Cooper DJ, Ann Inter Med 1990;112:492-8
Mathieu D, Crit Care Med 1991;19:1352-6

Ενδοκυττάρια οξέωση μετά από χορήγηση διττανθρακικών

"Overshoot" Alkalosis

Παρενέργειες χορήγησης διττανθρακικών

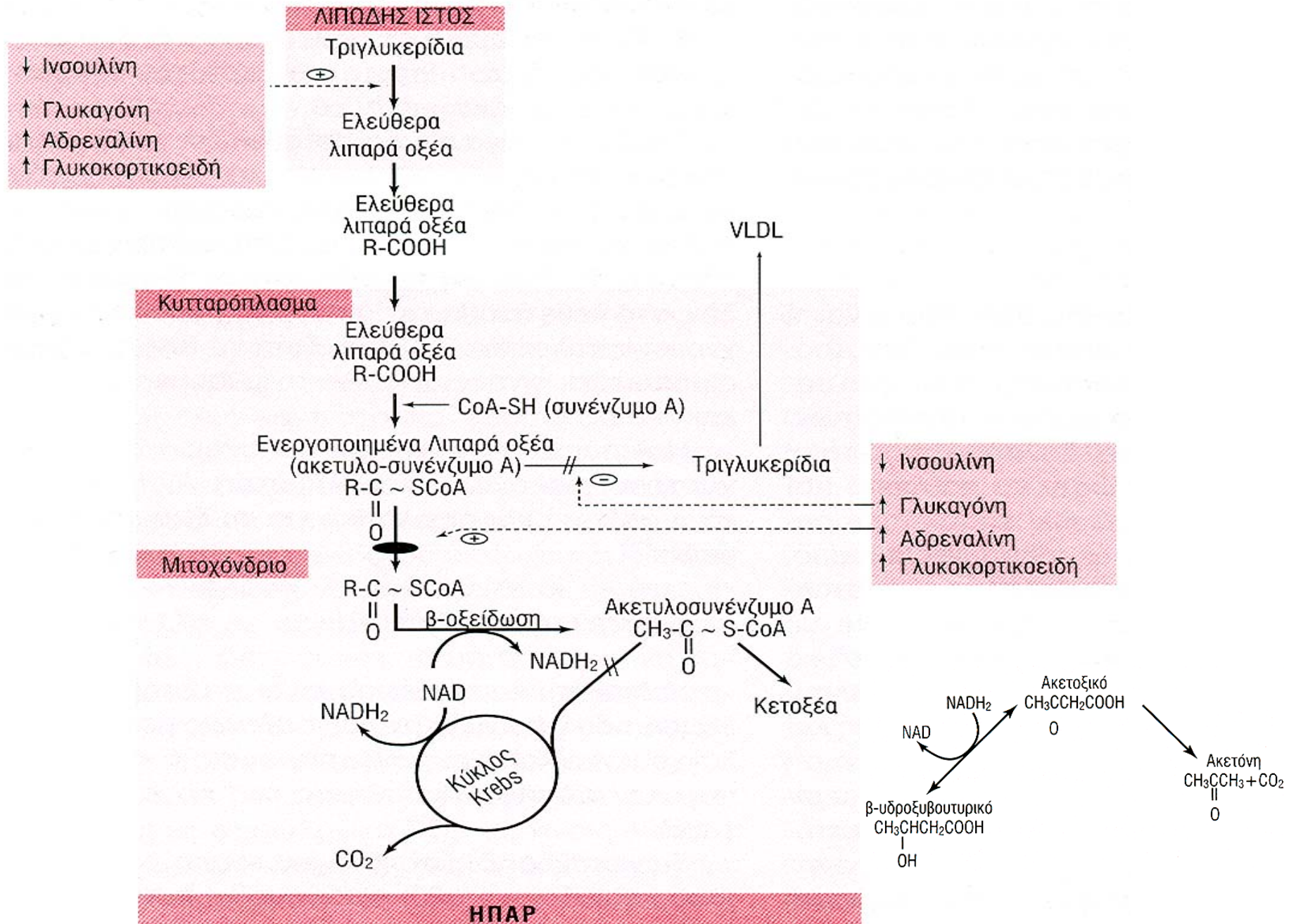
- Ενδοκυτάρια οξέωση
- “overshoot alkalosis”
- Υπερφόρτωση υγρών

Θεραπεία με διττανθρακικά στη γαλακτική οξέωση

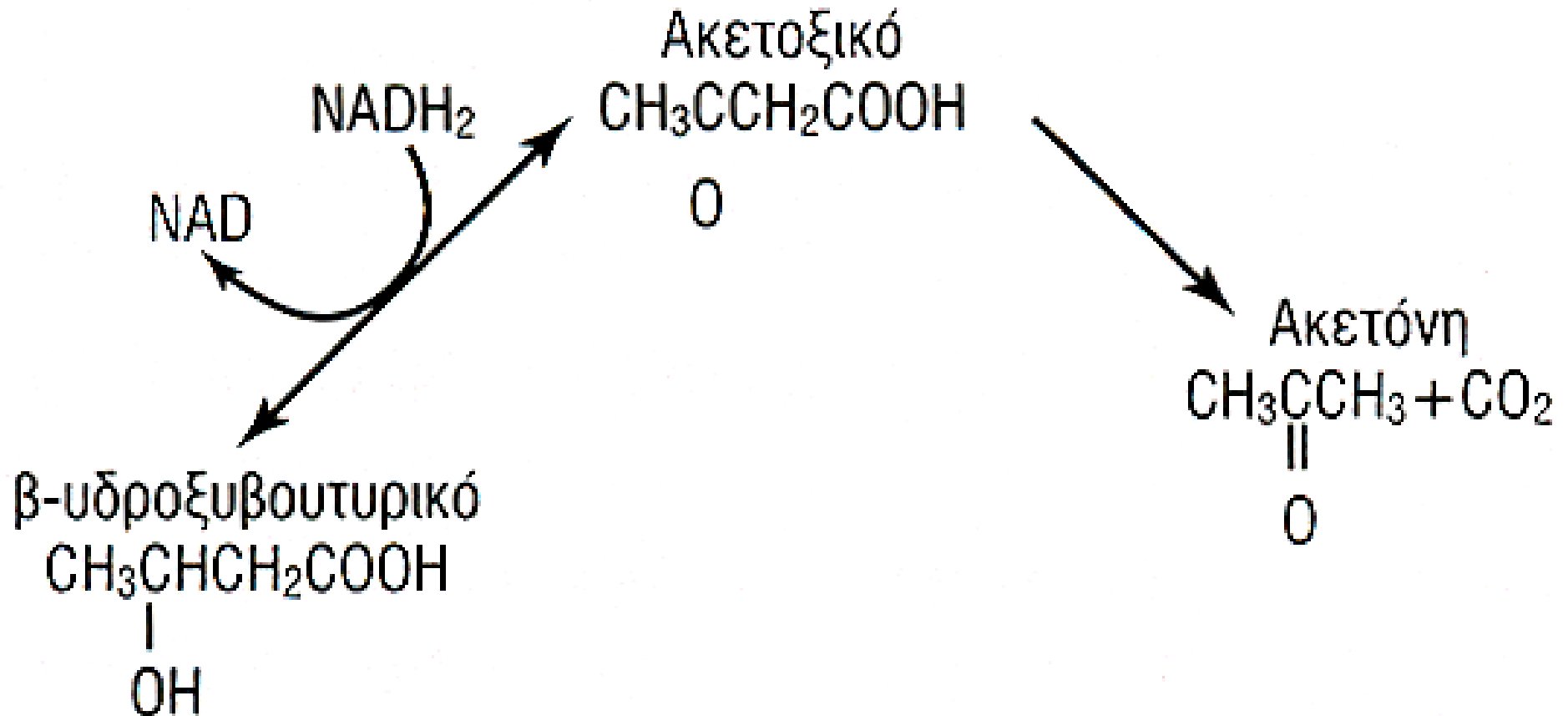
- **Όχι όταν $\text{pH} > 7,15$** (Surviving Sepsis Campaign) IB
- Όταν χορηγηθούν,
  - **αργή ενδοφλέβια έγχυση (όχι bolus)**
  - **Στόχος $[\text{HCO}_3^-] = 8-10 \text{ meq/L}$**
  - Ογκος κατανομής 50% Σωματικού Βάρους
  - Αν η $[\text{HCO}_3^-]$ είναι 4 meq/L και στόχος τα 8 meq/L σε άνθρωπο 70 Kgr:
$$4 \times 70 \times 0,5 = 140 \text{ meq HCO}_3^-$$

Διαβητική Κετοξέωση

ΔΙΑΒΗΤΙΚΗ ΚΕΤΟΞΕΩΣΗ

Κετοσώματα

Διάγνωση Κετοξέωσης

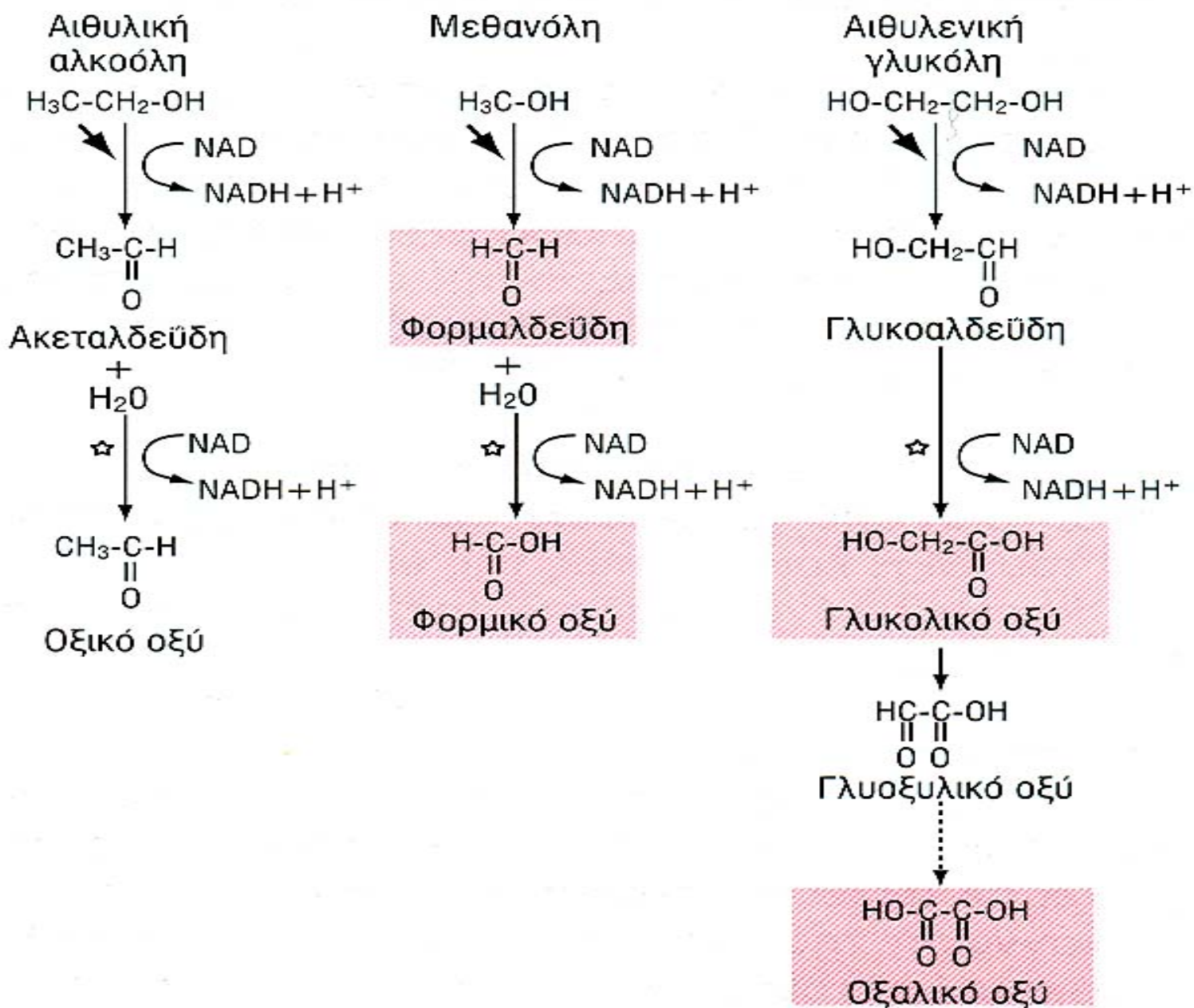
- Υπεργλυκαιμία
- Μεταβολική οξέωση
- Κετονουρία (stick ούρων)

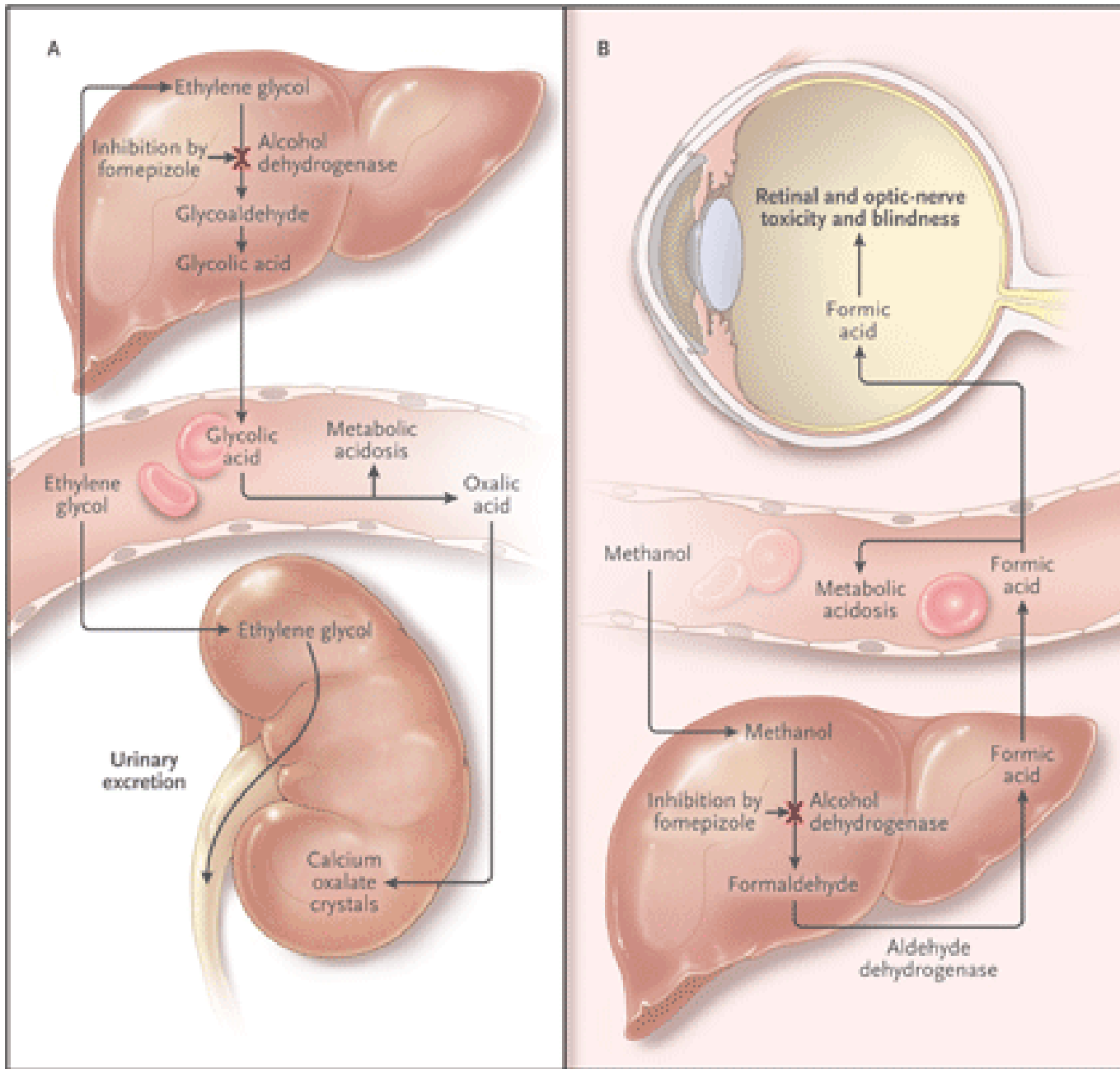
Θεραπεία κετοξέωσης

- Υγρά
- Ινσουλίνη
- Προσοχή στο K^+

Δηλητηριάσεις

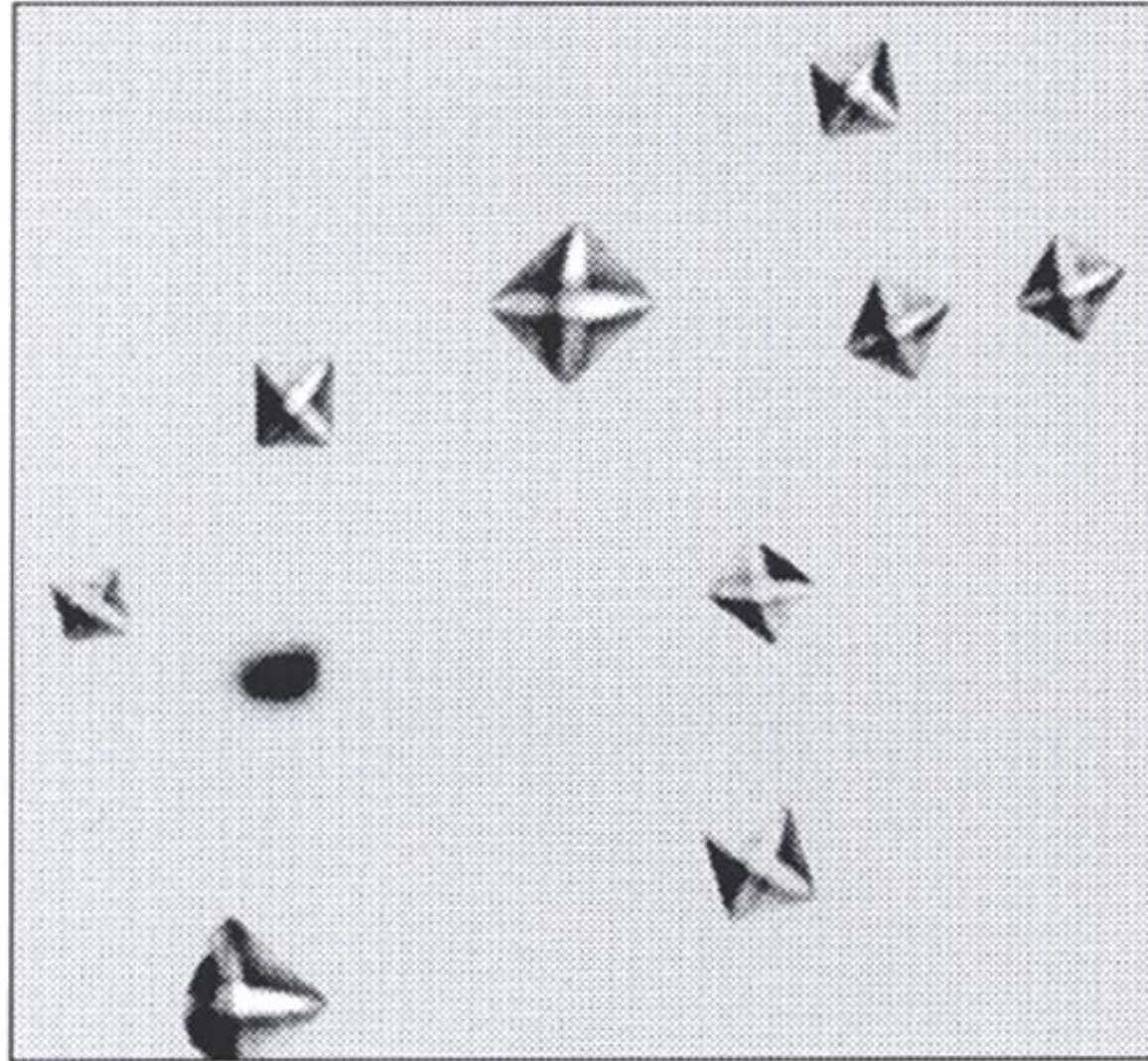
Ωσμωτικό Χάσμα

Μετρούμενη – Υπολογιζόμενη Ωσμωτικότητα

Υπολογιζόμενη ωσμωτικότητα =
 $2[\text{Na}^+] + [\text{γλυκόζης}]$ σε mmol/L + [ουρίας] σε mmol/L

Υπολογιζόμενη ωσμωτικότητα =
 $2[\text{Na}^+] + [\text{γλυκόζης}]$ σε mg/dl/18
+ [ουρίας] σε mg/dl/6

Μικροσκοπική εξέταση ούρων
δηλητηρίαση με αιθυλενική γλυκόλη

Κρύσταλλοι οξαλικού ασβεστίου.

Θεραπεία δηλητηριάσεων

Δόση εφόδου **4 μεζούρες**
Δόση συντήρησης **2 μεζούρες**

- Ενδοφλέβια **αλκοόλη**
  - δόση εφόδου:
0,6 γρ/kg ή
10% διάλυμα με 60 ml/hr
  - δόση συντήρησης:
0,15 γρ/kg/hr
- Χορήγηση **πυριδοξίνης (B6, Besix)**
100mg x 4 για 2 ημέρες
- Χορήγηση **θειαμίνης (B1, Benerva)**
100mg x 4 για 2 ημέρες

Table 2. Recommended Doses of Fomepizole for Ethylene Glycol or Methanol Poisoning.*

For patients not undergoing hemodialysis

Loading dose: 15 mg per kilogram of body weight, followed by 10 mg per kilogram every 12 hr; after 48 hr, 15 mg per kilogram every 12 hr

For patients undergoing hemodialysis

Same doses administered to patients who are not undergoing hemodialysis, except that the drug is given 6 hr after the first dose and every 4 hr thereafter

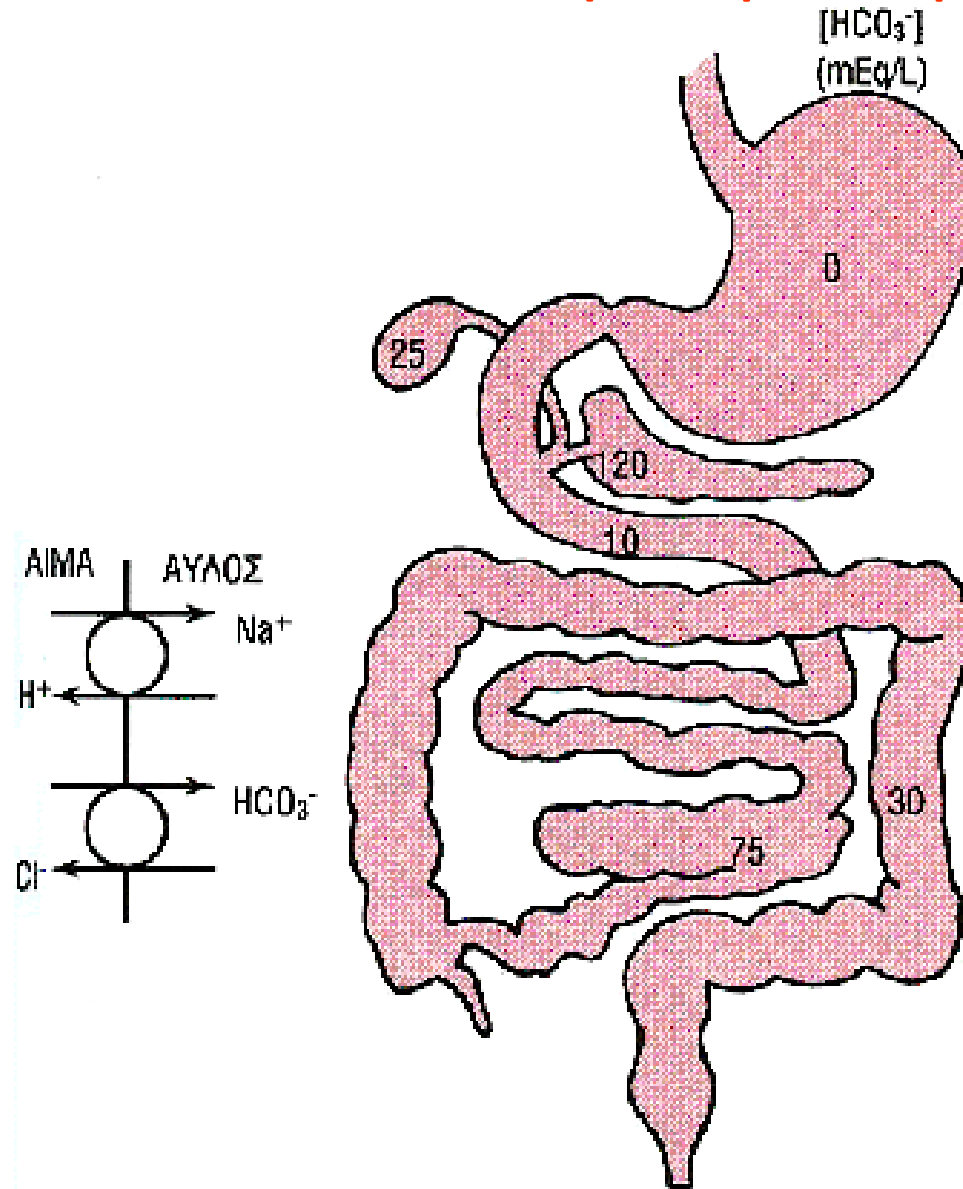
* All doses are administered intravenously over a 30-minute period. These regimens have been shown to maintain therapeutic plasma fomepizole concentrations both in patients undergoing dialysis and in those not undergoing dialysis.^{8,21}

Μεταβολική Οξέωση

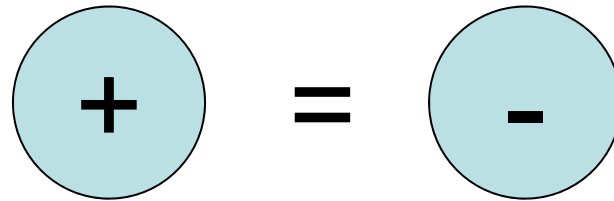
- **Αύξημένο Χ. Α.**
Προσθήκη οξέος
  - Γαλακτική
  - Διαβητική
  - Δηλητηρίαση
  - Νεφρική ανεπάρκεια
- **Φυσιολογικό Χ. Α.**
Απώλεια HCO_3^-
  - Απώλεια από τα νεφρά
νεφρική σωληναριακή
οξέωση
  - Απώλεια από το
γαστρεντερικό

Απώλεια από το γαστρεντερικό

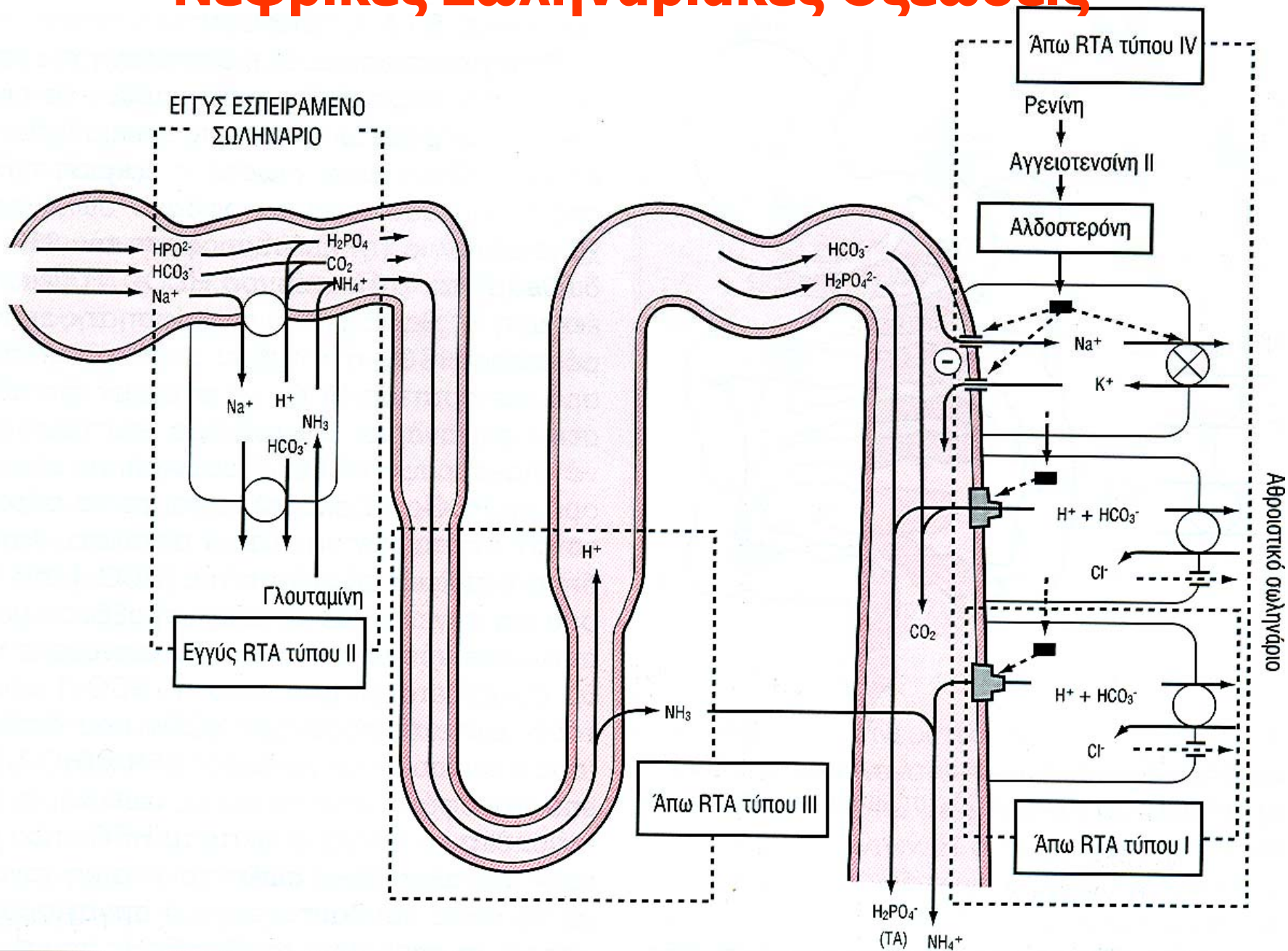

Αρχή ηλεκτρικής ουδετερότητας

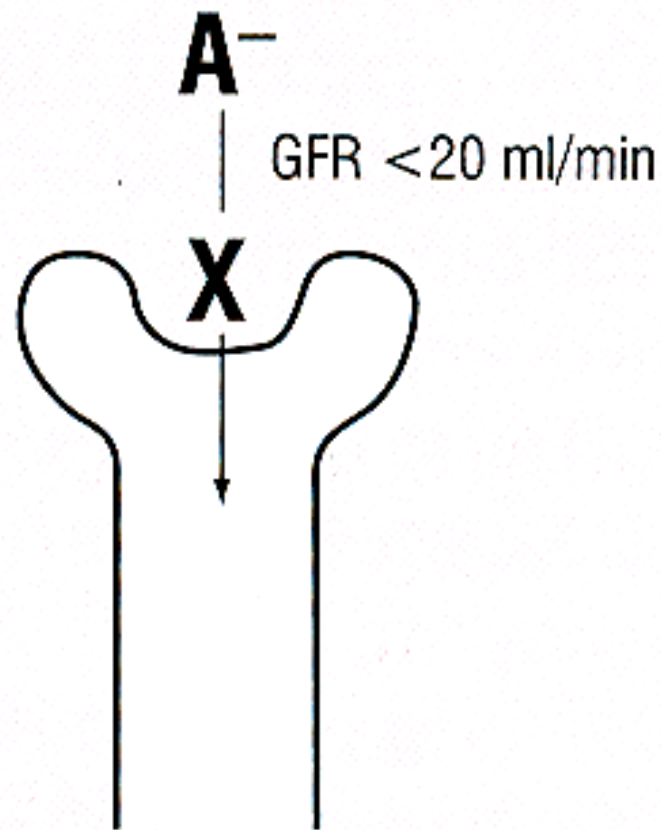
Νεφρικές Σωληναριακές Οξεώσεις

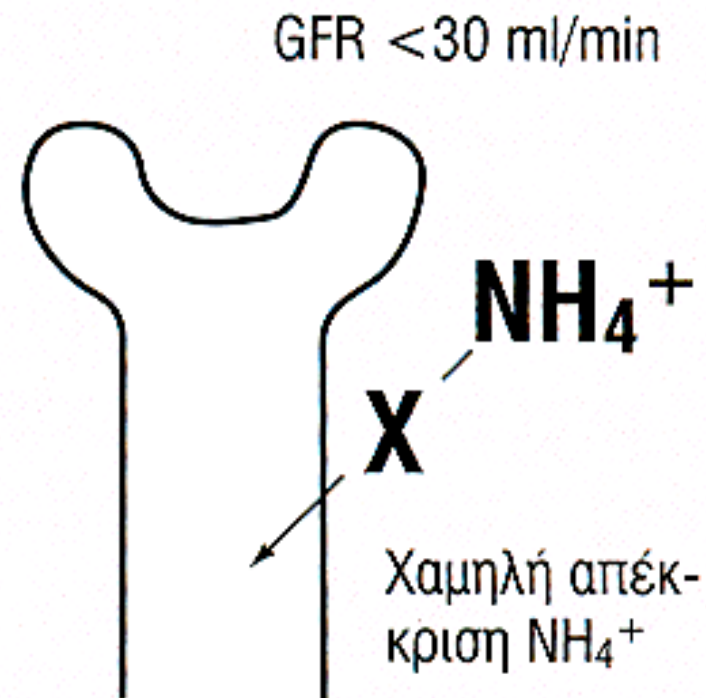
Νεφρική ανεπάρκεια

- Incidence and features
  - Loss of 80% of renal mass before acidosis occurs
  - BUN > 40 mg/dl and Creatinine > 4 mg/dl
  - AG rarely exceeds 15-20 mmol/l
  - Tubular damage predominates early
    - **Hyperchloremic non-gap acidosis occurs first**

Μεταβολική οξέωση στη νεφρική ανεπάρκεια

Μεταβολική οξέωση
με αύξηση του
χάσματος ανιόντων

Μεταβολική οξέωση
με φυσιολογικό
χάσμα ανιόντων

Μεταβολική Αλκάλωση

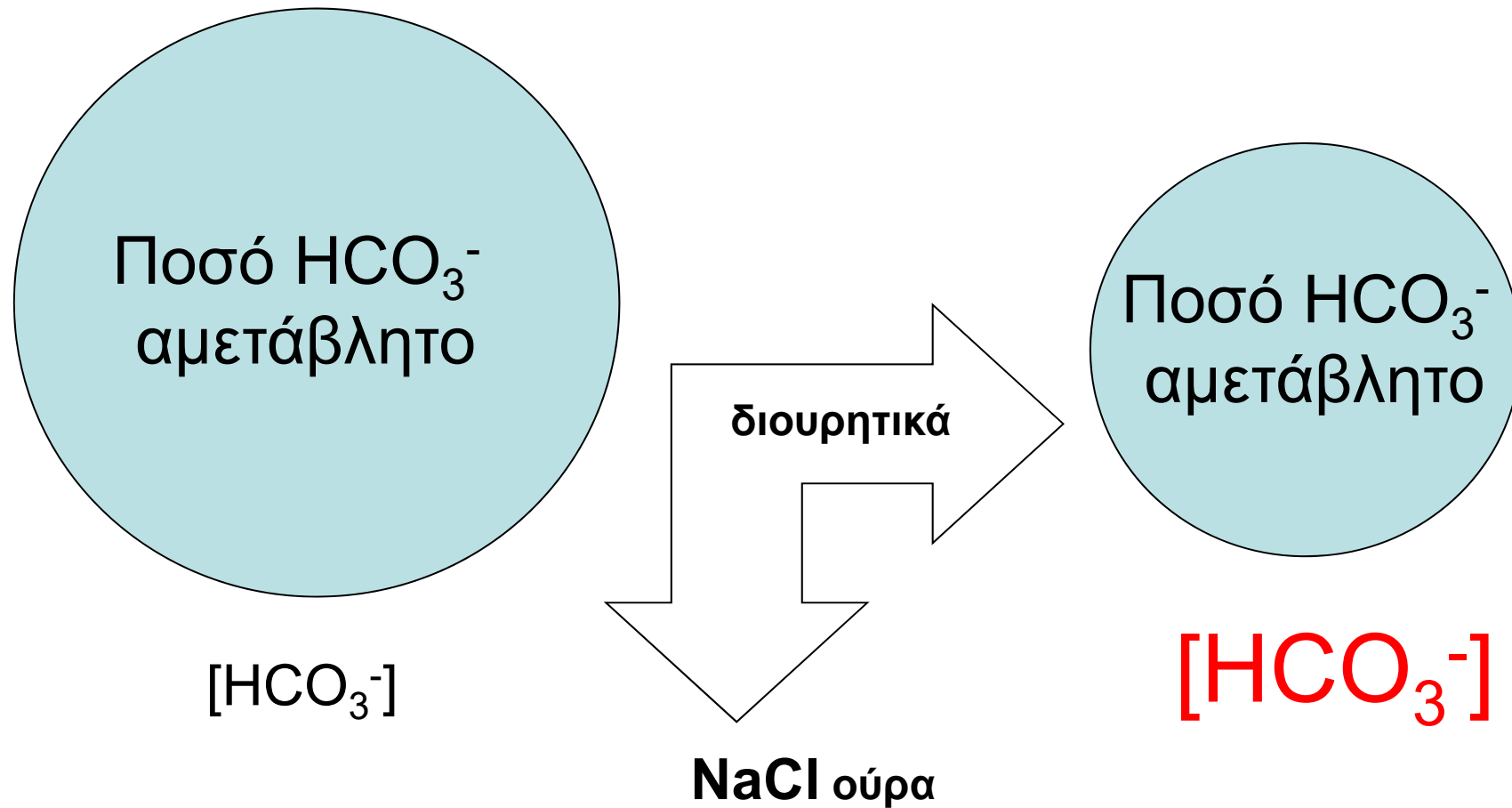
- pH > 7,4
- $[\text{HCO}_3^-] > 24 \text{ mEq/L}$

Παθοφυσιολογία μεταβολικής αλκάλωσης

The diagram illustrates the relationship between bicarbonate concentration and its total amount in the extracellular fluid volume. It features a horizontal line representing the total amount of bicarbonate. Above the line, the text reads "ποσό HCO_3^- στον εξωκυττάριο όγκο" (amount of HCO_3^- in the extracellular fluid volume), with a light blue arrow pointing upwards to the right. Below the line, the text reads "εξωκυττάριο όγκο" (extracellular fluid volume), with a light blue arrow pointing downwards to the left. To the left of the horizontal line, the text " $[\text{HCO}_3^-] =$ " is shown, with a light blue arrow pointing upwards to the left.

$$[\text{HCO}_3^-] = \frac{\text{ποσό } \text{HCO}_3^- \text{ στον εξωκυττάριο όγκο}}{\text{εξωκυττάριο όγκο}}$$

Παθοφυσιολογία μεταβολικής αλκάλωσης:
Απώλεια εξωκυττάριου όγκου

Παθοφυσιολογία μεταβολικής αλκάλωσης:

- Για να διατηρηθεί η μεταβολική αλκάλωση

πρέπει

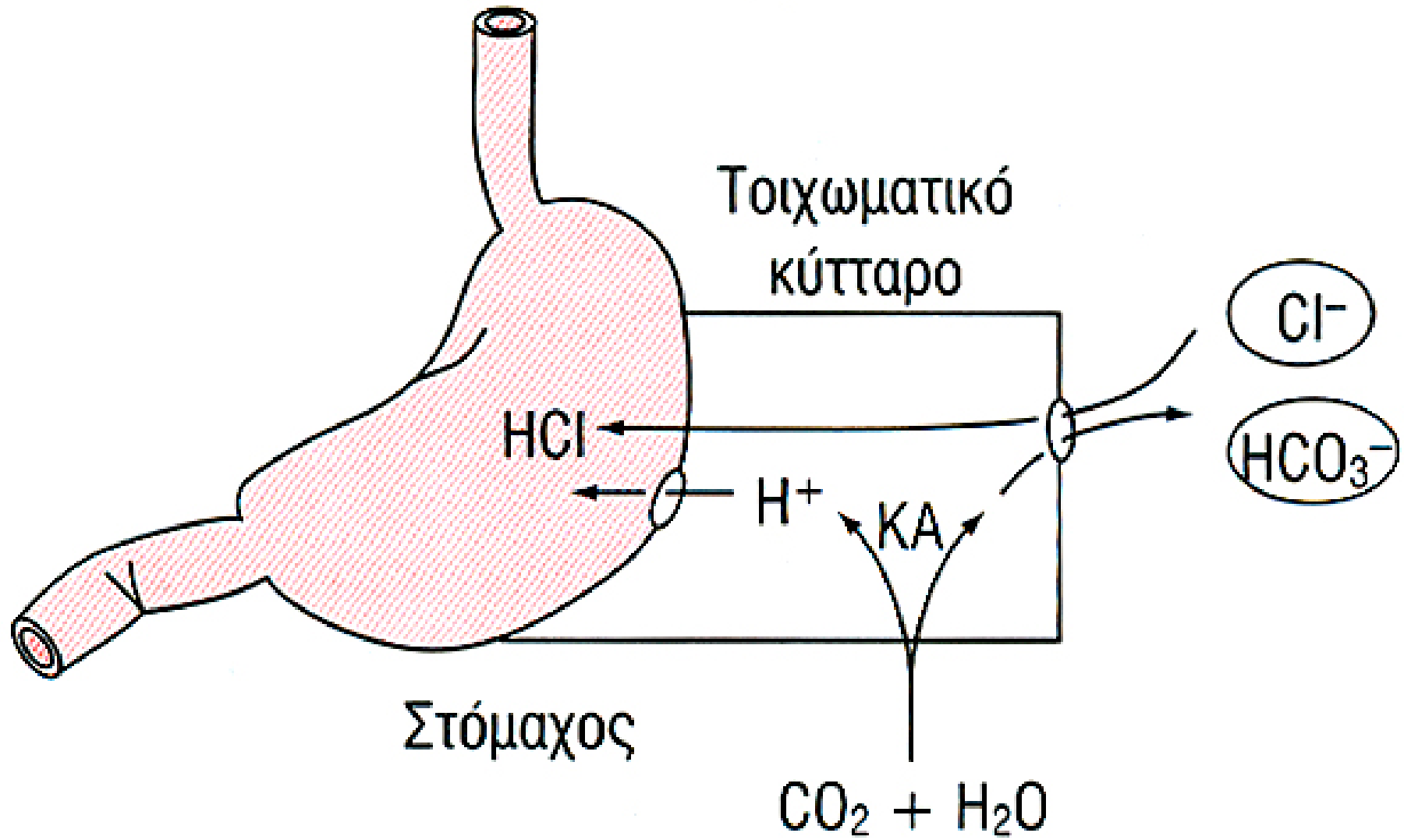
οι νεφροί να μην αποβάλουν τα πλεονάζοντα HCO₃⁻

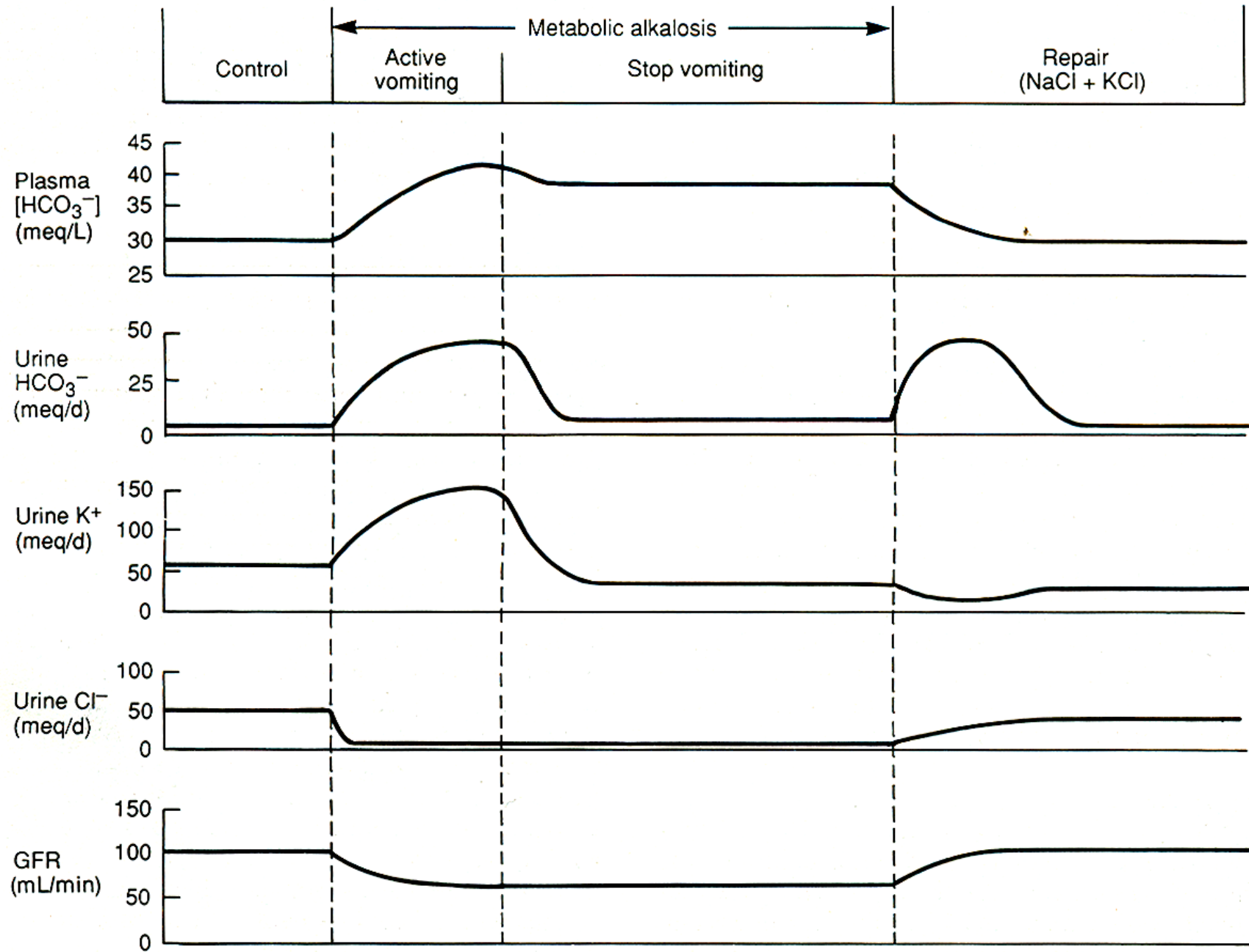

Πότε χάνεται η απεκκριτική ικανότητα των νεφρών στα διττανθρακικά;

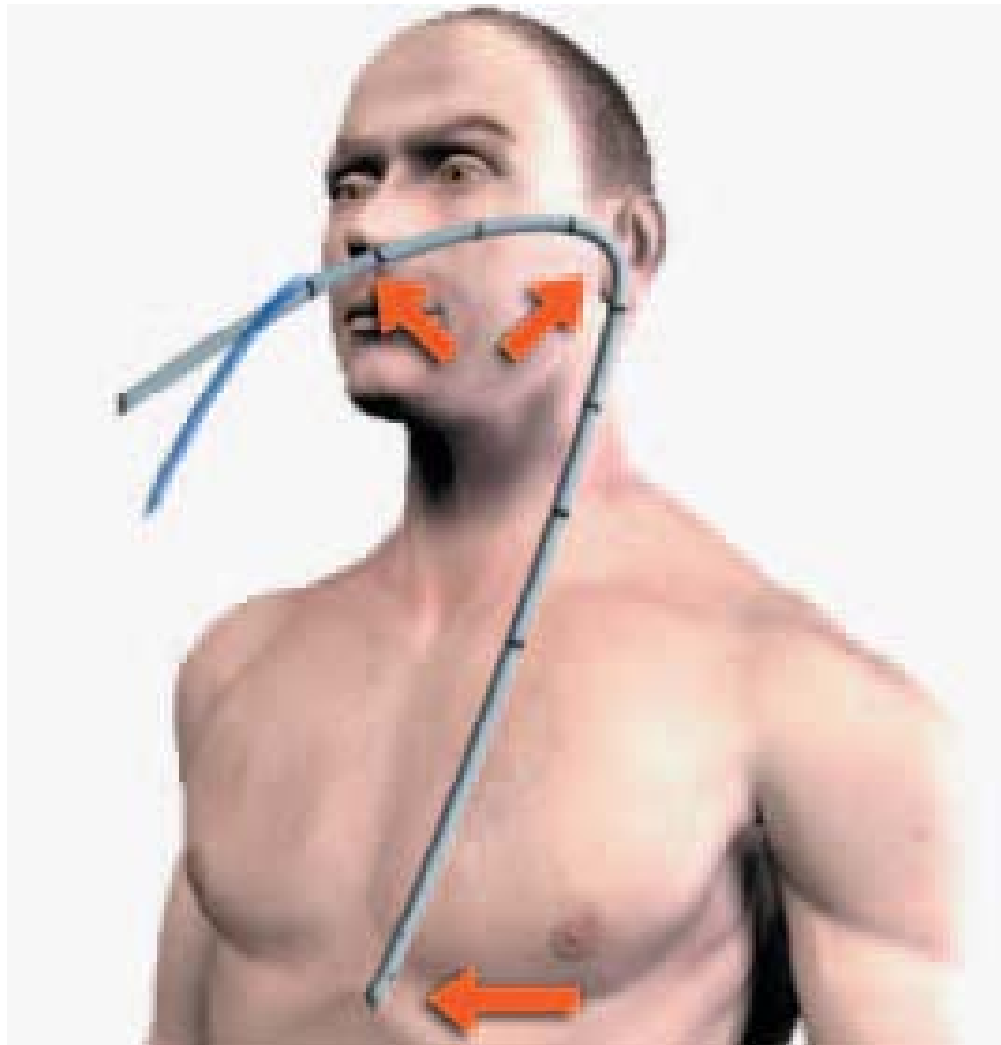
- Σε μείωση του εξωκυττάριου όγκου
- Σε υποκαλιαιμία

Εμετοι

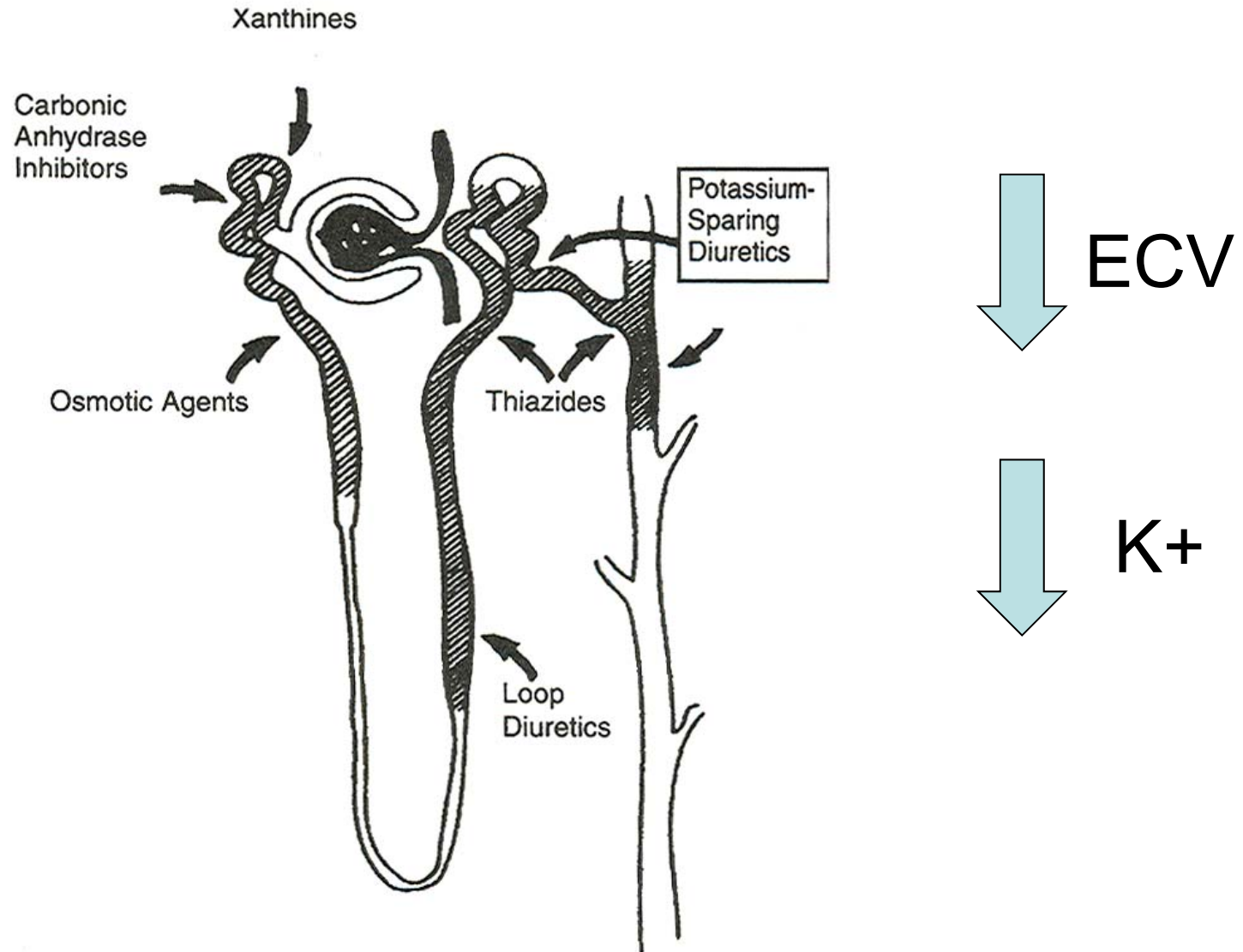

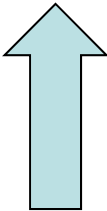
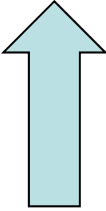
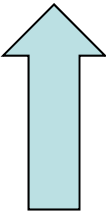
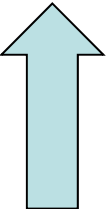
Ρινογαστρικός σωλήνας

Διουρητικά

Αντιρρόπιση στην μεταβολική αλκάλωση

-   $[\text{HCO}_3^-] = 0,7$ pCO_2 (1 προς 0,7)
- Για κάθε 1 meq/L $[\text{HCO}_3^-]$ από το 24 (mEq/L)
- αντιστοιχεί 0,7 της pCO_2 από το 40 (mmHg)

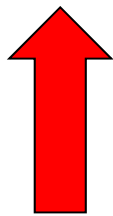
Αναπνευστική Οξέωση

- $\text{pH} < 7,4$

και

$\text{pCO}_2 > 40 \text{ mmHg}$

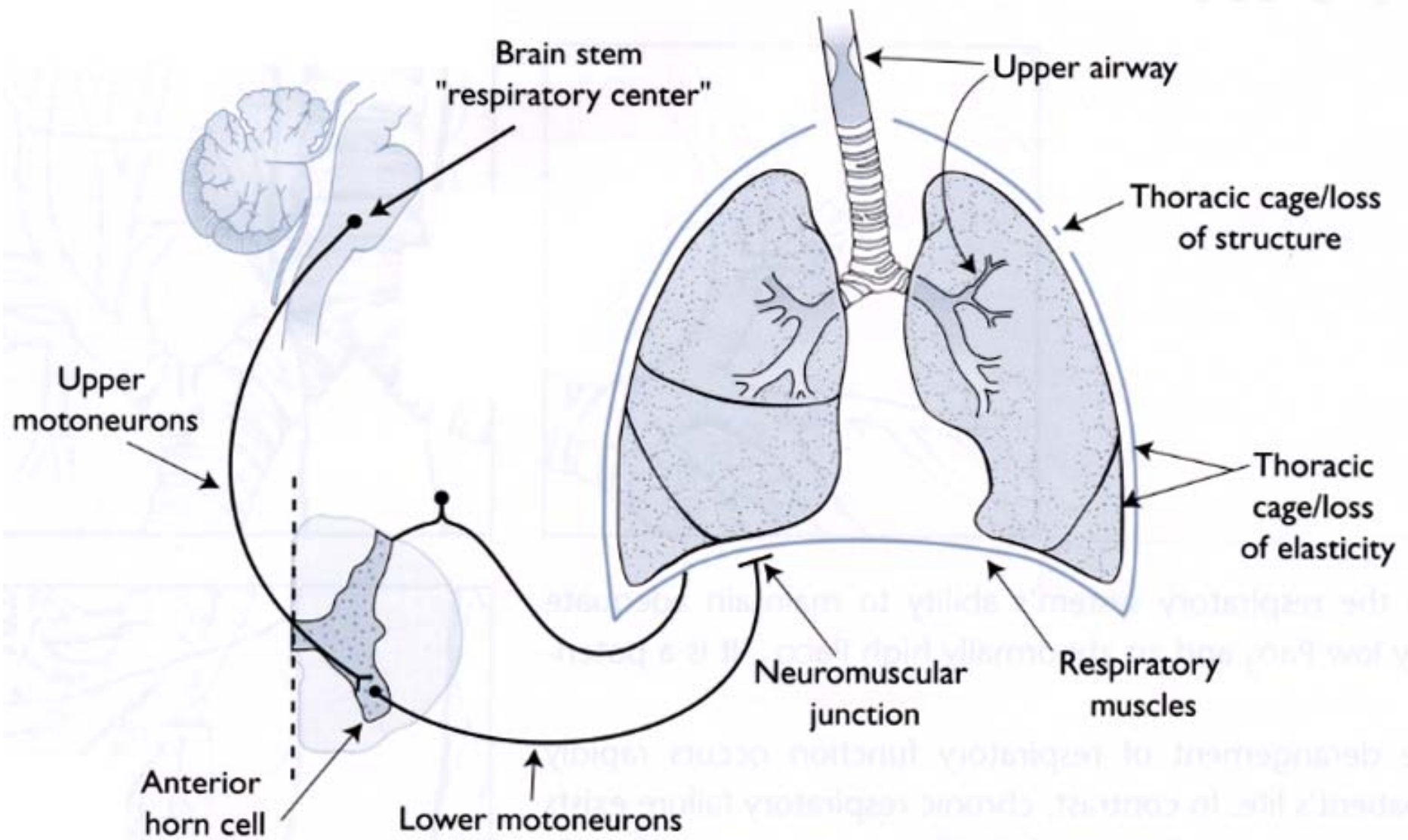
Υποαερισμός

$$PaCO_2 = k \frac{VCO_2}{V_A}$$

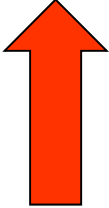
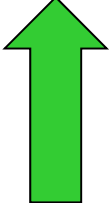

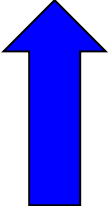

Αντιρρόπηση στην αναπνευστική οξέωση

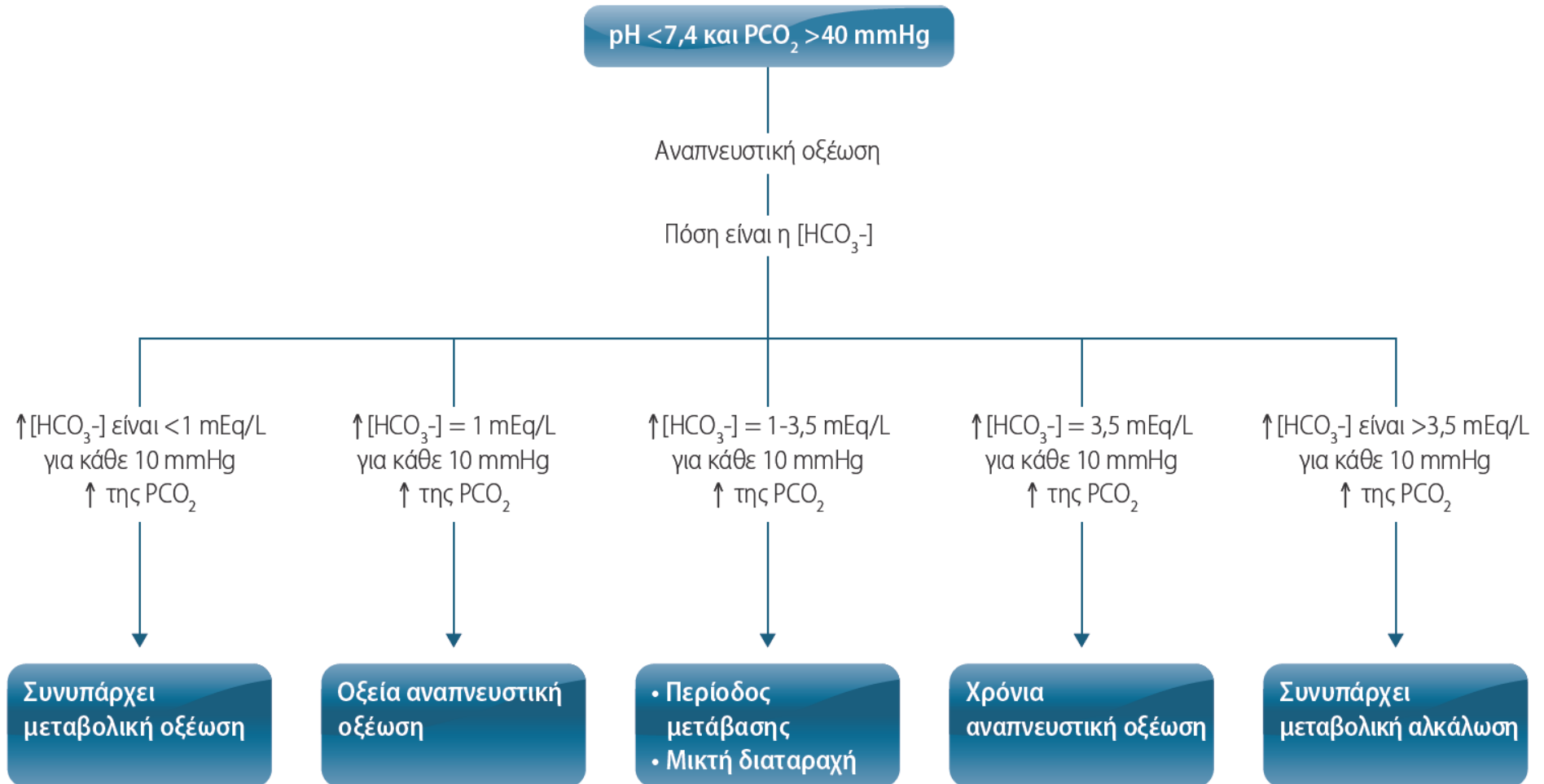
οξέως

- 1 meq/L $[\text{HCO}_3^-]$ από το 24 (mEq/L)
για κάθε 10 mmHg της $p\text{CO}_2$ από το 40 (mmHg)

χρονίως

- 3,5 meq/L $[\text{HCO}_3^-]$ από το 24 (mEq/L)
για κάθε 10 mmHg της $p\text{CO}_2$ από το 40 (mmHg)

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΗ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΗΣ ΟΞΕΩΣΗΣ

Αναπνευστική Αλκάλωση

- $\text{pH} > 7,4$
- $[\text{HCO}_3^-] < 24 \text{ mEq/L}$
ή
 $\text{pCO}_2 < 40 \text{ mmHg}$

Υπεραερισμός

$$P_aCO_2 = k \frac{V_{CO_2}}{V_A}$$

V_A

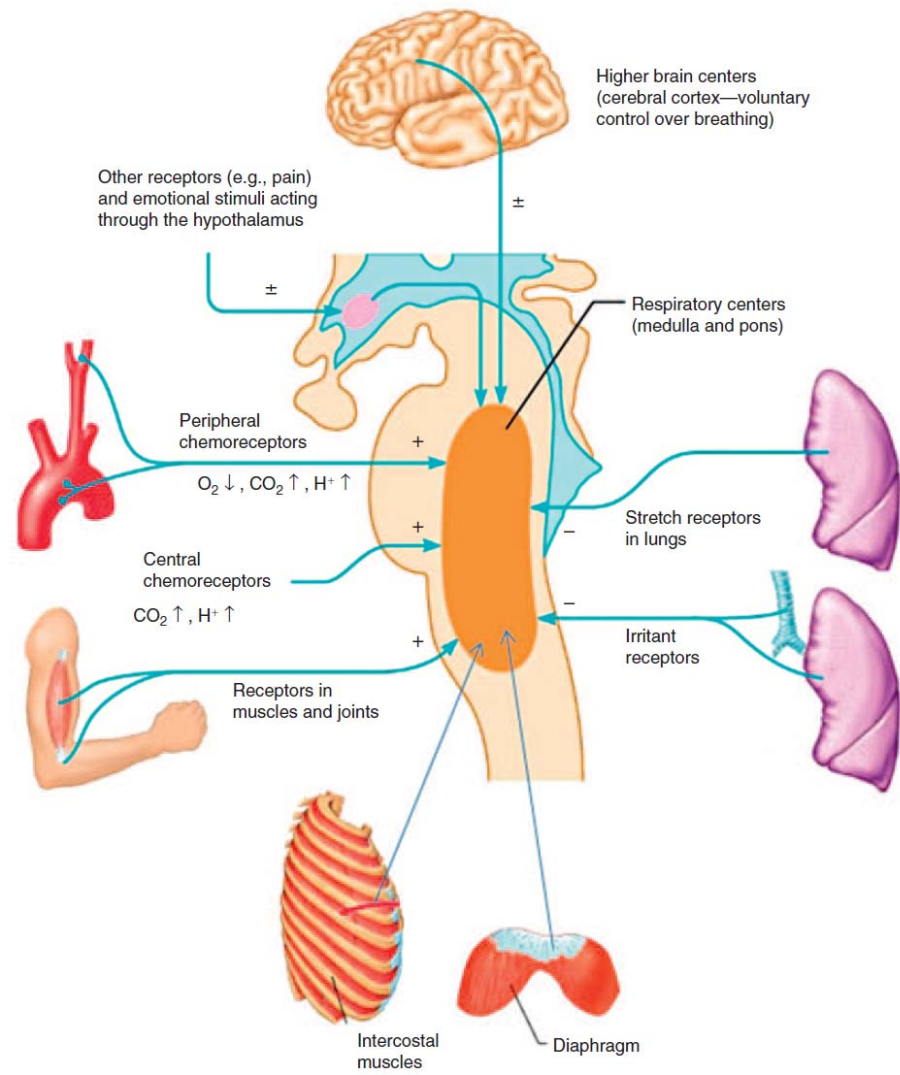
Αντιρρόπιση στην αναπνευστική αλκάλωση

οξέως

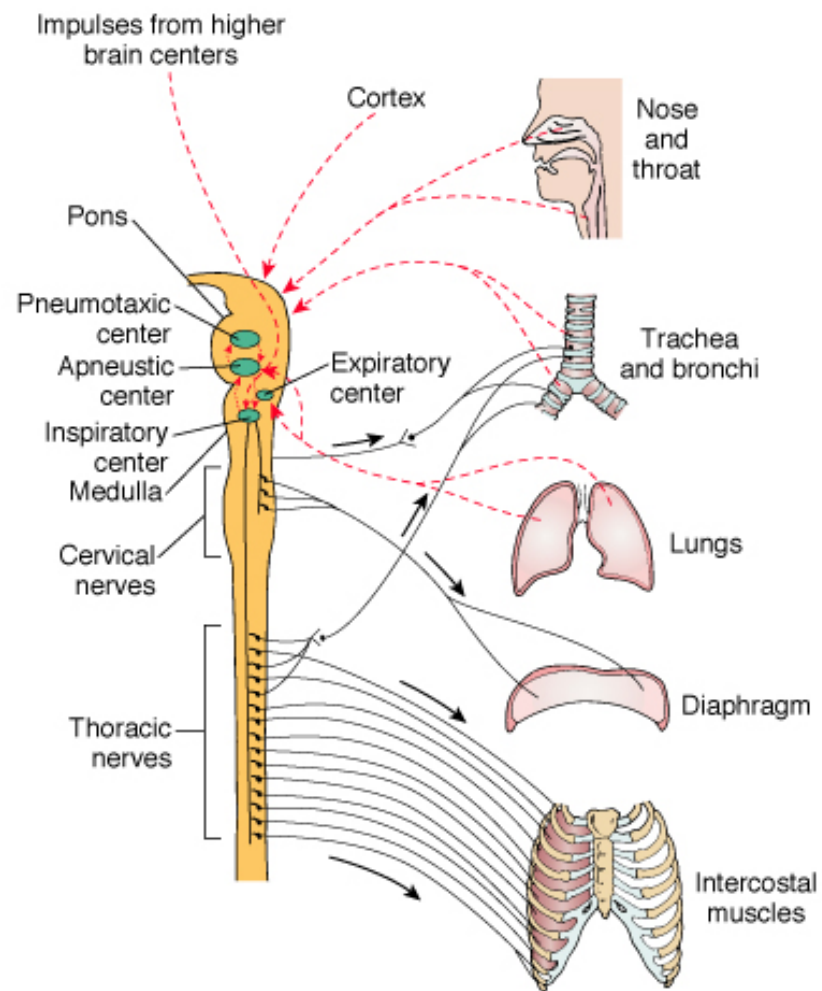
- 2 meq/L ↓ [HCO₃⁻] από το 24 (mEq/L)
για κάθε 10 mmHg ↓ της pCO₂ από το 40 (mmHg)

χρονίως

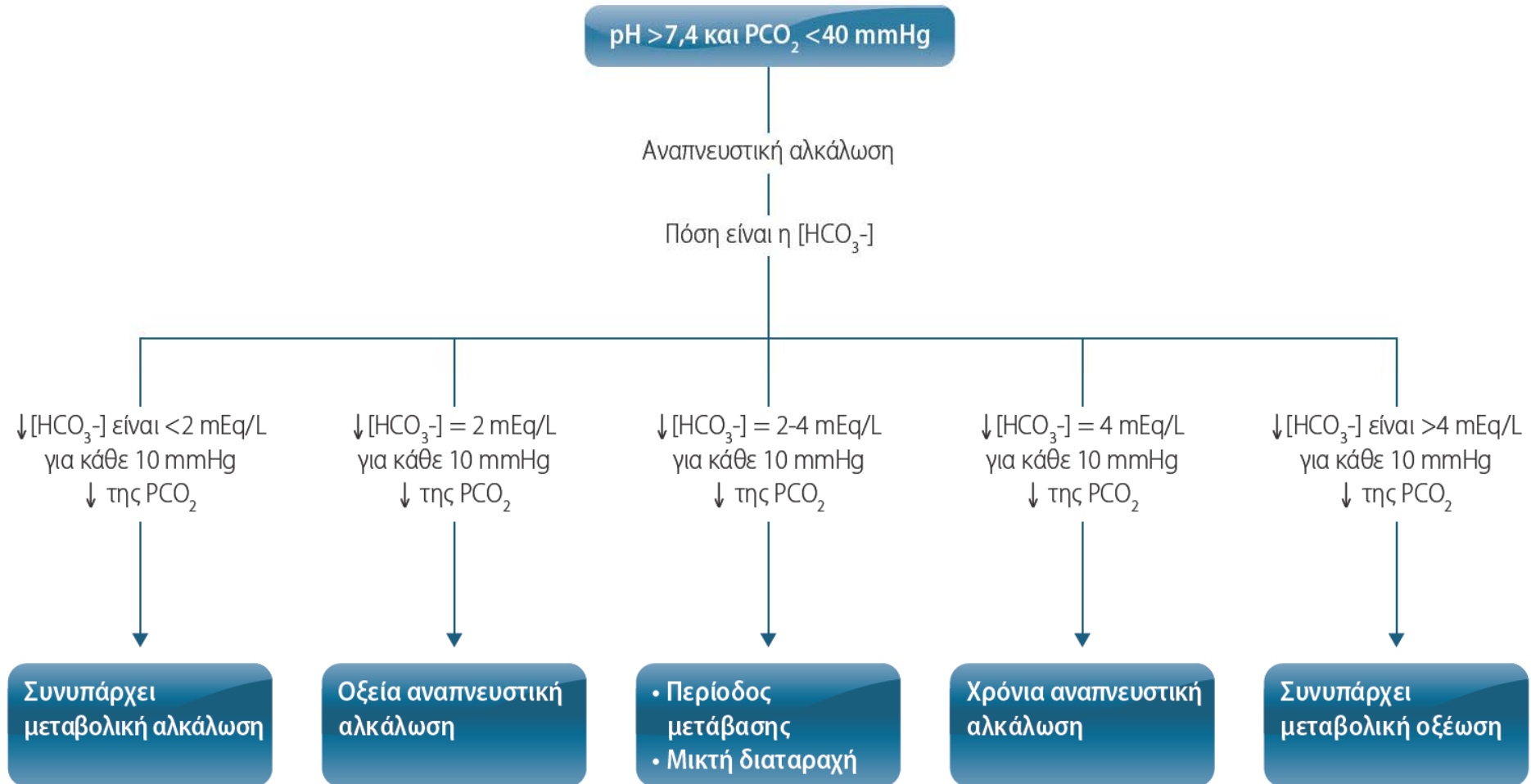
- 4 meq/L ↓ [HCO₃⁻] από το 24 (mEq/L)
για κάθε 10 mmHg ↓ της pCO₂ από το 40 (mmHg)

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΗ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΗΣ ΑΛΚΑΛΩΣΗΣ

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

e-mail: tvassil@med.uoa.gr

τηλέφωνο: 6974701101